

JESU TIME I JORDENS TID

— Om bruken av $\omega\rho\alpha$ i Johannesevangeliets budskap

Av Helle Maria Wolstad

**Det nye testamentet hovedfag
Høsten 2005**

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	s. 1
1.1	Om oppgavens mål og forutsetninger.....	s. 1
1.1.1	Bakgrunnen.....	s. 1
1.1.2	Problemstillingen.....	s. 2
1.1.3	Arbeidsmåten.....	s. 2
2	Oppgavens disposisjon.....	s. 4
3	Generelt om ”tid” i JE.....	s. 5
3.1	Innledning.....	s. 5
3.1.2	Tidspunkter, dager og årstider.....	s. 5
3.1.3	Menneskenes tid.....	s. 7
3.1.4	Andre uttrykk for tid, tidsadverb.....	s. 8
3.1.5	Bruken av verbaler og verbaltider.....	s. 10
3.2	Tidsperspektiver i fortellingen og forløpet.....	s. 12
3.3	Oppsummering.....	s. 14
4	Ωρσ i tekstene.....	s. 15
4.1	Ωρσ i gruppe I, tekstanalyser.....	s. 17
4.1.1	Kapitel 1, 29- 51.....	s. 17
4.1.2	Kapitel 4, 4- 7.....	s. 18
4.1.3	Kapitel 4, 43- 54.....	s. 18
4.1.4	Kapitel 5, 31- 36.....	s. 19
4.1.5	Kapitel 7, 1- 9.....	s. 20
4.1.6	Kapitel 11, 8- 10.....	s. 21
4.1.7	Kapitel 16, 16- 24.....	s. 21
4.1.8	Kapitel 19, 14- 16.....	s. 23
4.1.9	Kapitel 19, 25- 30.....	s. 24
4.1.10	Oppsummering på grunnlag av gruppe I.....	s. 24
4.2	Ωρσ i gruppe II, tekstanalyser.....	s. 25
4.2.2	Kapitel 2, 1- 12.....	s. 26
4.2.3	Kapitel 7, 1- 14.....	s. 28
4.2.4	Kapitel 7, 25 – 36.....	s. 29
4.2.5	Kapitel 8, 12- 59.....	s. 30
4.2.6	Oppsummering på grunnlag av gruppe II.....	s. 31
4.2.6.1	Analysen av tekstene.....	s. 31
4.2.6.2	”Timen” som litterært virkemiddel.....	s. 33
4.3	Ωρσ i gruppe III, tekstanalyse.....	s. 34
4.3.1	Kapitel 12, 20- 50.....	s. 34
4.3.2	Kapitel 13, 1- 35.....	s. 36
4.3.3	Kapitel 17, 1- 26.....	s. 39
4.3.4	Oppsummering på grunnlag av gruppe III.....	s. 40

4.3.4.1	Analysen av tekstene.....	s. 40
4.3.4.2	Ωρα som litterært virkemiddel.....	s. 42
4.4	Ωρα i gruppe IV, tekstanalyse.....	s. 43
4.4.1	Kapitel 4, 4- 42.....	s. 44
4.4.2	Kapitel 5, 16- 30.....	s. 46
4.4.3	Kapitel 16, 1- 15.....	s. 47
4.4.4	Kapitel 16, 25- 33.....	s. 48
4.4.5	Oppsummering på grunnlag av gruppe IV.....	s. 49
4.4.5.1	Analysen av tekstene.....	s. 49
4.4.5.2	Ωρα som litterært virkemiddel.....	s. 51
5	Hovedkonklusjoner.....	s. 51
5.1	Inndelingen i grupper.....	s. 51
5.2	Fra ”èn time” til ”Jesu time”, ωρα som litterært virkemiddel og teologisk budskap.....	s. 52
5.2.1.	Ωρα som ”tid”.....	s. 53
5.2.2	Ωρα som teologisk begrep	s. 54

1. Innledning

1.1. Om oppgavens mål og forutsetninger

1.1.1. Bakgrunnen

Utgangspunktet for denne oppgaven var å granske Johannes-evangeliets¹ fremstilling av Jesu død. Etter å ha gjennomgått tekstene som direkte eller indirekte har med dette tema å gjøre, utkrystalliserte det seg noen ord og termer som syntes å ha en spesiell tyngde i forhold til tema. Ett av disse var ωρα,- “timen”. Dette ordet har relativ stor hyppighet i evangeliet. Det forekommer 26 ganger. Selv om forekomstene omfavner et vidt spekter av perikoper, noen hvor ordet ser ut til å være av ren sekulær betydning, er det grunnlag for at ωρα i JE er et teologisk pregnant begrep. Forfatteren av JE² er siden oldtiden vært anerkjent som teolog, og hans verk kan sees på som en teologisk fremstilling av Jesus³. Han har skrevet et verk hvor det bevisst er brukt et symbolspråk. JE er fullt av metaforer, symbolske ord, tall og hendelser⁴. I fortellingen referer Johannes til noen av Jesu handlinger som ”tegn”, og Jesus omtaler dette i forløpet. JE har en stil som gjennomgående bruker ord og handlinger med dobbelte betydninger. Dette inviterer leseren til å gå bak ordene og lete etter budskapet i evangeliet. Med et utgangspunkt i en tekst med denne typen litterære virkemidler, er det grunnlag for å undersøke hvordan Johannes bruk av tidsbetegnelser er å forstå som en del av hans symbolbruk. Blant disse er ωρα. Kommentarer på JE legger vekt på at ωρα henspiller på Jesu død på korset, fullbyrdelsen av hans gjerning på jorden, timen for hans forherligelse o.l.⁵. I kommentarlitteraturen blir derfor ωρα behandlet som mer enn en tidsbetegnelse, det blir et sentralt teologisk begrep. Dette vil si at de aktuelle forfatterne av kommentarlitteraturen har tolket det som en størrelse med et innhold ved siden av ordets betydning som tidsmarkør. I motsetning til Markus og Lukas⁶, som omtaler timen som en negativ stund, gir JE uttrykk for at ”Jesu time” er et positivt ladet begrep⁷. Det er karakteristisk for JE at ”Jesu time” blir omtalt fra begynnelsen av evangeliet (2, 4). Forventningen om ”timen” som skal komme blir

¹ Også omtalt som JE.

² Oppgaven vil ikke diskutere identiteten til ”Johannes”, men omtale forfatteren som Johannes.

³ Hauken, Aa: *Myten om Jesus, eller teologene som skapte det nye testamentet*, Gyldendal 1983, ss. 119 - 129

⁴ Koester, C. R.: *Symbolism in the Fourth Gospel, Meaning, Mystery Community*” Fortress press 1995.

⁵ Se f.eks. Brown, R.E.: *The Gospel According to John* , Vol 29 and 29A, Doubleday & Company, New York 1966 and 1970, Barrett, C.K.: *The Gospel According to St. John*, SPCK, London 1962; Forestell, J.T.: *The Word of the Cross*, Rome Biblical Institute 1974; Ashton, J.: *Understanding the fourth gospel*, Claredon Press, Oxford 1991; Pave Johannes Paul II ”*Jesus `Hour` Is Time of Human Salvation*”, Vatican January 21, 1998, Kysar, R.: *John*, Augsburg Publishing House 1986

⁶ Markus 14:41, Lukas 22:53

⁷ Se for eksempel Pottierie, Ignace de La: *The Hour of Jesus,- The passion and the resurrection og Jesus According to John*, Alba House, New York, 1989, s. 3

bygget opp, og noe av dens innhold blir indikert. Gjennomgangen av tekstene om Jesu død, ble derfor utvidet til å bli en gjennomgang av hele evangeliet, for så å bli konsentrert om tekstene som inneholdt $\omega\rho\alpha$ ⁸. Oppgaven er skrevet på bakgrunn av dette arbeidet.

1.1.2. Problemstillingen

Oppgavens hovedanliggende er ikke primært å utforske hvorvidt $\omega\rho\alpha$ fungerer som teologisk begrep i JE. Utgangspunktet er at dette er godt belagt i de kommentarer og øvrige teologiske litteratur brukt i forbindelse med oppgaven. Med kommentarlitteraturens forståelse som bakgrunn, vil denne oppgaven undersøke hvorledes Johannes bruker $\omega\rho\alpha$ som litterært virkemiddel i sitt evangelium. Samtidig er det ikke mulig å se bort fra at Johannes har valgt sin litterære stil med hensikt for å fremme sitt budskap. Det er derfor ikke mulig å arbeide med fortellingen uten å inkludere en vurdering av den teologiske betydning av $\omega\rho\alpha$ i de aktuelle perikopene. Oppgaven vil undersøke “timens” litterære funksjon i tekstene i forhold til budskapet til forfatteren. Den vil med andre ord vurdere hvorledes $\omega\rho\alpha$ blir innført i den enkelte tekst, og hva slags utslag dette får for forståelsen av handlingen. Dette betyr en vurdering av hvorledes Johannes bruker $\omega\rho\alpha$ som litterært virkemiddel for å presentere sin teologi. I utgangspunktet er $\omega\rho\alpha$ en tidsbetegnelse som betyr ”timen”, men på hvilken måte bruker forfatteren dette i sin fortelling? Hovedproblemet er om det er mulig å skille ut $\omega\rho\alpha$ som litterært virkemiddel i forhold til termens teologiske dimensjon⁹, eller om disse to aspektene er innbyrdes avhengig av hverandre.

1.1.3 Arbeidsmåten

Utgangspunktet for arbeidet er Johannes bruk av tid, sted, og rom, i evangeliets fremstilling av Jesu liv og budskap. En gjennomgang av dette vil bli presentert i kap. 3 av oppgaven. Deretter konsentrerer oppgaven seg om forekomstene av $\omega\rho\alpha$ i Johannes fortelling om Jesus. I arbeidet med dette skilles det mellom handlingsforløpet, det som blir fortalt, og fortellingsmåte, måten dette blir fortalt på¹⁰. Dette beskriver Culpepper som forskjellen mellom ”story” og ”narrative”¹¹. Med den bakgrunn vil det vurderes hvordan bruken $\omega\rho\alpha$ eventuelt påvirker fortellingsmåten eller handlingsforløpet. Eksempelvis kan innføringen av $\omega\rho\alpha$ akselerere eller retardere handlingsforløpet eller fortellingen¹².

⁸ For oversikt over disse, se fotnote under kapittel 4.

⁹ Kieffer, R: ”*Rum och tid i Johannesevangeliets teologiska struktur*”, Svensk Eksegetisk Årbok, vol. 49, s. 122

¹⁰ I oppgaven vil dette også refereres til som handlingen og fortellingen.

¹¹ Culpepper, R.A: *Anatomy of the Fourth Gospel. A study in literary design*, Fortress Press, Philadelphia 1983, ss. 53- 54

¹² Nøjgaard, M ”*Litteraturens univers*” Odense Universitetsforlag 1979, s. 210 - 212

Denne metoden er anvendt på den enkelte perikope og ikke på evangeliet som helhet, men den enkelte perikope vil ofte ha analepser,- linjer bakover til tidligere episoder¹³, og prolepser,- narrative grep som forespeiler leseren noe som vil skje siden i fortellingen¹⁴. Det er derfor umulig å løsrive den enkelte perikope fullstendig fra den konteksten som består av hele JE. I enkelte av perikopene kan det også være nyttig å være oppmerksom på det Nøjgaard referer til som teksten ”ytre” og ”indre” tid¹⁵. Den ytre tid blir markert ved fortellingens bruk av tidsbetegnelser, og blir også kalt tidsfølgen. Den indre tid er den subjektive fornemmelse av tiden som leseren får i forhold til handlingsforløpet. Dette blir også kalt tidsfyllden¹⁶. Tidsfyllden forstås som det tiden er fylt av, det som skjer i løpet av den aktuelle tiden. Dette formidles gjennom verbalbruken. Verbalene i handlingen vil både med de handlinger de beskriver og med aspektene i verbaltidene, formidle tidsfyllden i forløpet. Samtidig er det en rekke verbaler som også har innflytelse på tidsfølgen i fortelling og forløp.

Det er et samspill mellom Johannes litterære form og budskapet i handlingsforløpet. Derfor vil både den litterære bruken av $\omega\alpha$, og den teologiske betydningen bli behandlet under analysen av de enkelte forekomstene av ”timen” i kapitel 4 i oppgaven. I tekstanalysen vil det også bli vurdert om $\omega\alpha$ har den samme betydningen i alle forekomstene, eller om dette vil variere ut fra konteksten. Bruken av $\omega\alpha$ kan i én tekst være et tydelig teologisk begrep, mens i andre tilfeller virke som en tidsbetegnelse fra det daglige liv. I andre tilfeller kan en forekomst invitere leseren til å assosiere den hverdagslige bruken av $\omega\alpha$ med en mer teologisk forståelse av ordet. I kap. 4 i oppgaven er det gjort en vurdering av måten $\omega\alpha$ blir brukt i forhold til konteksten i de perikoper $\omega\alpha$ forekommer. I dette arbeidet er samtlige tekster hvor $\omega\alpha$ forekommer gjennomgått. Hensikten har vært å undersøke hvorledes $\omega\alpha$ fungerer i den aktuelle perikopen, og hvordan de forskjellige forekomstene eventuelt belyser og utdyper hverandre. Et spørsmål er om alle forekomstene med ordet ”time/en” danner et samlet bilde av ett timebegrep i JE, eller om Johannes bruker samme ord som litterært virkemiddel, mens innholdet varierer fra kontekst til kontekst. Denne delen av oppgaven vil naturlig nok bli den største.

¹³ Culpepper, R. A: *Anatomy of the Fourth Gospel*, s. 64- 70

¹⁴ Culpepper, R. A: *Anatomy of the Fourth Gospel*, s. 64- 70

¹⁵ Nøjgaard, M: ”*Litteraturens univers. Innføring i tekstanalyse*” , s. 207- 208

¹⁶ Nøjgaard, M: ”*Litteraturens univers. Innføring i tekstanalyse*” , s. 217- 219

Arbeidet med oppgaven er basert på den greske teksten til Johannes evangeliet i den form vi finner det hos Kurt Aland¹⁷, og den norske i Bibelselskapets oversettelse av 1978¹⁸. Det vil si at også de eventuelle “tillegg” til originalteksten som finnes i disse tekstene (som f.eks. kap. 21 som er aktuell i forhold til denne oppgavens diskusjon), er inkludert. Til tross for de udiskuterbare tekstkritiske problemene forbundet med dette, er det denne tekstvarianten som tilhører kanon. Arbeidet med denne oppgaven er basert på en synkron¹⁹ lesing av teksten JE. Dette betyr at den forholder seg til teksten slik den foreligger, uten å forsøke å stykke den opp eller omarrangere på vers, utelate kapitler og lignende. Teksten vil derfor bli behandlet som en enhet som er bevisst og hensiktsmessig skrevet, og satt sammen av en forfatter/forteller.

I den norske bibeloversettelsen fra 1978 er $\omega\rho\alpha$ oversatt med “time/timen”, “tid/tiden”, “stund/stunden”, eller ved en omskrivning som “..akkurat da..” (4, 53). For å tydeliggjøre i forhold til problemstillingen har jeg valgt å bruke ordet ”time” i bestemt eller ubestemt form ved oversettelsen av disse stedene. Ellers er den ovennevnte oversettelsen brukt på de steder hvor vers eller deler av vers i oppgaven er sitert.

Det må også nevnes at spørsmålet om JEs forfatterskap ikke vil bli behandlet. Problematikken rundt dette vil ikke bli adressert da det faller utenfor rammen av denne oppgaven. Referanser til “Johannes”, “forfatteren” eller bare “JE”, er ment som en referanse til teksten. På samme måte vil heller ikke tidfestelsen av evangeliet bli vurdert.

2. Oppgavens disposisjon

- 1) Med bakgrunn i Johannes hyppige bruk av tidsuttrykk i sitt evangelium vil kapitel 3 inneholde en kort vurdering av JE s bruk av tid og tidsmarkører.
- 2) Kapittel 4 er en analyse av de tekster $\omega\rho\alpha$ forekommer. Alle forekomstene av $\omega\rho\alpha$ vil bli presentert etter en begrunnet inndeling i fire hovedgrupper. Etter gjennomgangen av de enkelte forekomstene, vil jeg gi et sammendrag som er en samlet vurdering av $\omega\rho\alpha$ både som teologisk og litterært begrep i forhold til den aktuelle gruppen.
- 3) Kapittel 5 inneholder konklusjoner av hva $\omega\rho\alpha$ kan bety i forhold til bruken i forløp og fortelling. Denne delen av oppgaven vil legge vekt på hvorledes Johannes bruker $\omega\rho\alpha$ litterært og teologisk når han formidler sin fortelling om Jesus.

¹⁷ *Greek-English New Testamen*: in th tradition of Eberhardt Nestle. Aland, K og B; Karavidopoulos, J; Martini, C.M; Metzger, B.M, eds. English text 2nd ed. Eight rev. ed., 2nd printing 1998, Deutsche Bibelgesellschaft

¹⁸ *Bibelen*: Det Norske Bibelselskap 1978

¹⁹ Maloney, F.J: *Belief in the Word. Reading John 1-4*, Fortress Press, Minneapolis, 1993, s. 2- 7

3. Generelt om ”tid” i JE

3.1 Innledning

Denne delen av oppgaven er på ingen måte en fullstendig redegjørelse for tema tid hos Johannes, men er ment som en tydeliggjøring av forfatterens bruk av tid og tidsmarkører som litterært virkemiddel. JE har en utstrakt bruk av tidsbetegnelser i fortellingen. Dette er med på å styre fortellingens tidsfølge²⁰. En gjennomgang av tidsbetegnelsene i JE er derfor viktig i forhold til oppgavens hovedanliggende. Dette betyr ikke at de tidsindikasjonene som er oppgitt er historisk korrekte²¹, men de er en del av Johannes fortellingsmåte. I de fleste tilfeller er disse tidsbetegnelsene en del av fortellingen, der forfatteren opplyser leseren om når noe foregår eller om rekkefølgen i handlingen. I noen tilfeller opptrer tidsbetegnelsene i forløpet ved at Jesus eller en annen referer til den aktuelle tiden²². Jesus bruk av ”timen” er et viktig eksempel på dette. Samtidig kan de fleste av disse forskjellige uttrykkene for ”tid” også ha en symbolsk betydning. Dette vil ikke diskuteres i denne delen av oppgaven, men det er aktuelt under tekstanalysen.

3.1.2 Tidspunkter, dager og årstider

Tidspunktmarkører

På noen steder i JE opplyser forfatteren leseren om det nøyaktige tidspunkt på dagen. Forfatteren tidfester for eksempel tidlig i fortellingen en samtale mellom Jesus og to av døperen Johannes disipler. Det blir fortalt at når de blir med ham er det *”omkring den tiende time”* (1, 39). På flere andre steder i evangeliet blir timen på dagen spesielt nevnt; 4, 6 *”Det var omkring den sjette time”*; 4, 52 *”ved den sjuende time”*. Jesus blir dømt til døden *”helgeaften før påske, omkring den sjette time..”*, (kap. 19,14.). Når fortellingen på en slik måte slår fast et tidspunkt for en hendelse formidler dette noe punktuelt. Fortellingen stanser opp et øyeblikk for så å fortsette ut fra denne tidsangivelsen.

Døgnets tider

I fortellingen er det også flere steder hvor det henvises til tiden på døgnet 3,2 *”om natten”*; 13, 30 *”Det var natt.”*; *”Det var tidlig på morgenen”*; 20, 1 *”Tidlig på morgenen”*; 20, 19 *Det var om kvelden”*; 21, 3 *”men den natten”*; 21, 4 *”Da morgenen kom”*, i disse

²⁰ Nøjgaard, M. *”Litteraturens univers”*, s. 207- 208

²¹ Enkelte forskere hevder f.eks at de har regnet ut tidspunktet for Jesus død til f.eks. fredag 7. April år 30, eller fredag 3. April år 33. Denne type forhold til evangeliets tid, er imidlertid mindre interessant i forhold til oppgavens formål. Se Kieffer, R. *”Rum ock tid i Johannesevangeliets teologiska struktur”*, s. 113

²² Stort sett gjelder dette $\omega\pi\alpha$, og dette vil bli diskutert nærmere i tekstanalysen.

bruker Johannes ikke tidspunktet ned til timen, men andre tydelige tidsindikatorer. Disse opplysningene er også med på å angi tempo til fortellingen. I handlingsforløpet bruker også Jesus tidsangivelser, for eksempel ved at han sier; *“Så lenge det er dag, må vi gjøre hans gjerninger som har sendt meg. Det kommer en natt, da ingen kan arbeide.”* Dette utsagnet er ikke med på å gi forløpet en tidsbestemmelse, men er helt tydelig en metafor.

Dager

Andre steder i fortellingen angir forfatteren tiden i forløpet ved hjelp av dager. Dette understreker tidsfølgen i handlingen, og markerer også tidssprang eller er med på å senke tempo i fortellingen. Ved å henvise til dager etablerer Johannes en relasjon mellom forløpet og en ekstern kalender. Hendelsene i forløpet blir integrert i fortellingens ytre tid. Dagteiling er spesielt hyppig i begynnelsen og på slutten av evangeliet.

Fra og med kap. 1,29 til og med 2, 1 følger vi den første uken av Jesu offentlige virke, nøye beskrevet med hendelser og dager,- t.o.m. på timen. Johannes 1, 29 begynner med *τη επαυριον* *“dagen etter”*, den samme tidsmarkøren finner vi videre i versene 35 og 43. Kapittel 2 innledes med *“På den tredje dagen”*. Det er korte intervaller mellom de forskjellige ”dagene”, noe som gir fortellingen et relativt raskt tempo.

Uken rett før korsfestelsen er også innledet med henvisning til dager. Den begynner *“Seks dager før påske”* i kap. 12, 1. I motsetning til ”uken” i kap.1, er det mye taletext fra *”seks dager før påske”* frem til den neste uken begynner i kap. 20, 1. Dette er med på å gi fortellingen et lavt tempo. Etter Jesu oppstandelse er det en ny uke. Den starter med at Maria Magdalena går til graven i kap. 20, 1 *“ Tidlig om morgenen den første dag i uken..”* og avsluttes med Jesu tilsynekomst blant disiplene *“Åtte dager senere”* i vers 26. Her blir fortellingstempo raskere igjen.

Årets tider

Ved ett tilfelle i fortellingen blir tiden på året konkret oppgitt 10, 22 *“Det var vinter”*. Denne referansen til årstiden er en tilleggsopplysning til en henvisning til hvilken fest som ble feiret. For øvrig er årets tidsforløp i JE indikert kun ved hjelp av høytidene. På ett sted i forløpet taler Jesus om tiden på året i forhold til høsten *”Sier dere ikke selv: Ennå er det fire måneder til de høster inn. Men jeg sier dere: Løft blikket og se på markene, de står alt hvite mot høst”* (4,35). Her lar forfatteren Jesus som aktør bruke tiden i forløpet, altså tiden på året, som utgangspunkt til et bilde som understreker poenget i en tale.

3.1.3 Menneskenes tid

Johannes har et tydelig anliggende vis-à-vis å fremstille Jesus som en del av verdens historie. Fortelling og forløp refererer derfor til både steder og personer som også er kjent utenfor rammen av JE. På samme måte refererer han til at *det står skrevet* som en referanse til det Gamle Testamentet for å plassere Jesu tale og handlinger inn i den jødiske og verdens historie. Spor av dette forekommer blant annet i Jesu taler.

Forfatteren henviser sannsynligvis også til andre historiske hendelser som for eksempel; korsfestelsen av Jesus, tempelets ødeleggelse, utkastelsen av synagogen, forfølgelsen av de kristne, Peters død m.m. Noen av disse har ikke hendt i handlingsforløpets tidsdimensjon, men har kronologisk skjedd før fortellingen ble skrevet.

Som en del av Johannes arbeid med å plassere Jesus i en historisk kontekst, bruker han også persongalleriet i fortellingen. Johannes presenterer personer som oppfattes som en del av verdenshistorien. Noen finnes i forløpet, men de fleste blir omtalt av fortelleren, her kan nevnes; Peter, døperen Johannes, Pontius Pilatus, Herodes, Abraham, Moses, Jesaja, Jakob og Josef. I JE er det en del av budskapet at Jesus har en plass blant disse. Hans liv blir av forfatteren, vevet inn i menneskehetens historie. Slik brukes også historisk tid for å etablere en tidsramme for JE. Menneskenes tid, det vil si deres historie, er med i fortellingen og også integrert i forløpet.

I fortellingen finnes innslag av Jesus som menneske i tiden. Selv om Johannes i liten grad beskjeftiger seg med denne "delen" av Jesus, er mennesket Jesus også er en del av Johannes fortelling. Det forkommer uttrykk for "menneskelige sider" ved Jesus. Han spiser, blir tørst, gråter, blir sint, og står i menneskelig relasjon til noen av dem rundt seg. I kapitel 2,1 og i 7, 3 nevnes for eksempel noe så jordnært som at Jesus har både en mor og brødre. Han deltar også i menneskenes tid ved å være nærværende i f.eks. bryllup og ved feiring av religiøse høytider.

Evangeliet beskriver også mennesker som er i forskjellige livsfaser og situasjoner. Brudgommen i kapitel 2, 9, som man kan anta er en ung mann. Sønnen til den kongelige embetsmannen (kap 4, 43-54), er et barn, gutten med fisken og brødene (kap. 6, 1-15) blir beskrevet som "*en liten gutt*". I fortellingen om den syke ved Betesta (kap. 5, 1-15) får vi opplysningen om at mannen har vært syk i 38 år, og dette vil si at det dreier seg om en godt voksen eller eldre mann. Den blindfødte (kap. 9) blir beskrevet av sine foreldre som "*gammel nok*" (v. 9). Den vanlige tolkningen av denne kommentaren er at han var en ungdom.

Et annet aspekt ved bruken av menneskenes "historiske" tid, er knyttet til årets og samfunnets rytme og inndeling. Under dette kommer spesielt bruken av sabbaten og den jødiske festkalender,- høytidene. Johannes har mange referanser til høytidene og dagene i

høytidene, noen er nevnt ved navn, andre blir kun referert til som *“høytiden”* e.l. Jesu tegn og under blir ofte *“tidfestet”* ved hjelp av den jødiske festkalender, og /eller sabbaten. Jesu første tegn, vinunderet, finner sted like før en påskefest (kap. 2, 13), helbredelsen av embetsmannen sønn kommer rett etter *“høytiden”* (kap. 4, 45), helbredelsen av den lamme knyttes til en av *“jødenes høytider”* (kap. 5, 1), innledningen til historien om Jesus som metter 5000 og Jesus som går på vannet, sier at *“påskan, jødenes høytid var nær”* (kap. 6, 4), den blinde mannen blir helbredet på en sabbat (kap. 9, 14), det ser også ut til at oppvekkelsen av Lasarus har skjedd like før påskan (kap. 11, 55). Selve forløpet i Jesu siste uke er knyttet til jødernes påskefeiring, begynnende med 12, 1 *“seks dager før påske.”* Johannes bruk av høytider er med på å markere forløpets tider. Dette gjelder særlig i forhold til fortellingens tempo.

3.1.4 Andre uttrykk for tid, tidsadverb

Det forekommer mange andre mer eller mindre eksakte tidsindikatorer i JE *“like før”*, *“etter dette”*, *“senere”*, *“igjen”*, *“da”* o.s.v. Disse kan være med på å forandre tempo i forløpet, og bygge opp under forløpstiden i fortellingen.

Overgangsformler

I noen av tekstene brukes tidsindikatorer som helt klare signaler på at det er en ny fase som innledes. En meget vanlig overgangsformel er *“etter dette”*, - *μετα τευτα/ μετα τουτο* (se 2, 12; 5,1, 14; 6,1; 7,1; 11, 7, 11; 19, 28, 19, 38). Denne formel innleder ikke nødvendigvis en ny dag, men betegner at nå innledes noe nytt. Her vil det ofte finnes en ellipse i forløpet, fortellingen kan virke å utelate noe, og fortellingshastigheten virker således raskere²³.

Νυν og αρτι

Johannes gir andre signaler som ikke bare markerer overgang fra en tid til en annen, men som understreker det akutte i det som hender. Bruken av disse tidsadverbene er spesielt relevante i forhold til en analyse av tempo i fortellingen²⁴. Tidsadverbet *νυν* innleder for eksempel ofte episoder hvor poenget synes å være at noe hender i samme stund, og dermed øker tempo i handlingsforløpet se f. eks. 4, 23; 5, 25; 12, 27, 31; 13, 31; 14, 29; 15, 22, 24; 16, 5, 22; 17, 5, 7 og 13. På alle disse stedene er det *νυν* som signaliserer at det som blir beskrevet skjer mens Jesus omtaler det. Dette *“nået”* blir en del av handlingsforløpet i og med at det er aktøren Jesus som selv utaler det. På flere steder blir dette *“nået”* ytterligere forsterket ved vendinger som *“den tid kommer, ja den er nå”*, - først et varsel om det

²³ Nøjgaard, M *“Litteraturens univers”*, s. 211

²⁴ Nøjgaard, M *“Litteraturens univers”*, s.208- 212

kommende og så en samtidig oppfyllelse av dette. Bruken av $\nu\nu\nu$ kan settes i kontrast med noe som ikke kunne skje før, men skjer nå. Dette “nået” er forbundet med Jesu nærvær eller hans åpenbaring, eventuelt disiplenes forståelse av denne.

Ved siden av $\nu\nu\nu$ er tidsadverbet $\alpha\rho\tau\iota$ hyppig brukt i JE. Til sammen er det 41 forekomster av disse to hos Johannes. Bruken av $\alpha\rho\tau\iota$ gir noen av de samme signalene som $\nu\nu\nu$. Disse to markerer ofte et skifte eller skille mellom noe som var før og det som nå er. Det ser ut til at det likevel ligger en viss forskjell på hvor de to tidsadverbene har hovedvekten. Mens $\nu\nu\nu$ er mest en markør for den “akutte” forvandling, brukes $\alpha\rho\tau\iota$ for å markere kontrasten mellom to tider eller tilstander. Et eksempel på dette er i fortellingen om Jesus som gav en blind mann synet tilbake. Når Jødene forhører hans foreldre spør de “*Er dette deres sønn, han dere sier er født blind? Hvordan er det så gått til at han kan se [nå]?*” (“*πως ουν βλεπει αρτι*”)²⁵. Her fungerer $\alpha\rho\tau\iota$ som et signal på kontrasten mellom livet som blind og det å leve som seende. Et slikt skille finnes også i fortellingen om Jesus som vasker disiplenes føtter. På spørsmålet fra Peter om hvorfor Jesus gjør dette, svarer Jesus: “*Det jeg gjør forstår du ikke nå, men du skal forstå det siden*” ”*Ο εγω ποιω συ ουκ οιδας αρτι, γνωση δε μετα ταυτα.*”²⁶. Her sier Jesus at Peter vil komme fra en tilstand hvor han ikke forstår, til en hvor han vil forstå. Dette skjer imidlertid ikke der og da. $\alpha\rho\tau\iota$ betyr m.a.o. ikke nødvendigvis at forandringen eller overgangen mellom to tilstander skjer med det samme, det legger heller vekten på selve det skillet som oppstår når mennesket går fra én tilstand til en annen.

I følge Trond Skard Dokka²⁷ er det en nær forbindelse mellom $\nu\nu\nu$ og $\alpha\rho\tau\iota$ og $\omega\rho\alpha$. Dette fordi $\omega\rho\alpha$ også er en term som innebærer en fundamental forandring, nemlig overgangen fra liv til død²⁸. Det er ikke uvanlig at “timen” blir omtalt i forbindelse med andre tidsmarkører, spesielt $\nu\nu\nu$ og $\alpha\rho\tau\iota$.

Andre uttrykk for tid

Jesus bruker på to steder uttrykk som indikerer kort tid. I kap. 7, 33, sier han “*Ennå en liten [μικρον], stund er jeg her hos dere*”. Her formidles en tanke om at Jesu tid på jorden er kort. Hans fysiske nærhet til disiplene, hans liv “i historien” så og si, er begrenset. I kapitel 16, bruker Jesus samme terminologi når han omtaler tiden fra sin død til disiplene får se ham

²⁵ Se Joh. 9, 19

²⁶ Se Joh. 13, 7

²⁷ Dokka, T. S: *Å gjenkjenne den ukjente. Om menneskenes mulighet for å kjenne Gud- en studie basert på Johannes-evangeliets tegnstoff*, Universitetet i Oslo 1989, s. 54

²⁸ Dokka, T. S: *Å gjenkjenne den ukjente. Om menneskenes mulighet for å kjenne Gud- en studie basert på Johannes-evangeliets tegnstoff*, s. 54

igjen, vers 16 ”Om en liten stund ser dere meg ikke, og om en liten stund skal dere igjen se meg.” Tidsperspektivene her blir svært korte. Når Jesus omtaler både sin tid på jorden og sin død, virker det som begge disse er korte og avgrenset tilstander i forhold til det evige perspektivet, og det evige livet Jesus selv representerer²⁹.

3.1.5. Bruken av verbaler og verbaltider

Verbaler

Verbaler er den ordklassen som i seg selv formidler handlingen i fortellingen. Alt som hender i ”tiden” er avhengig av å bli formidlet ved hjelp av et verbal. Det er det som skjer som skaper tid. Verbalene gir informasjon om tidsfylden ved å fortelle hva som skjer i handlingen. De forskjellige typene verb gir leseren en følelse av for eksempel handling eller stillstand. Verbenes forskjellige karakter fyller tiden på varierende måte. Sanserverbene fyller tidsrommet, men er ikke forløpsstyrende. Følellesverb kan beskrive eller gi tiden en kvalitet uten at handlingen nødvendigvis beveger seg mot et annet punkt i forløpet. Handlingsverb derimot skaper ofte fortellingens tidsløp. Et eksempel på dette er bruken av bevegelsesverb i den første delen av JE. Leseren får stadig informasjon om Jesu bevegelser fra sted til sted ved hjelp av verb som gå og komme,- ερχομαι, gå opp,- αναβαινω, gå ned,- καταβαινω, gå vekk,- απερχομαι, gå fra,- υπαγω. Bevegelsen og til en viss grad tidsfølgen i fortellingen blir formidlet ved hjelp av verbalene. Bevegelsesverb kan også ha en funksjon i forhold til hva slags handlinger tiden er fylt av. Når fortellingen for eksempel sier ”Siden gikk Jesus omkring i Galilea..” (kap. 7, 1), er det περιπατεω,- å gå, som her formidler tidsfylden og ikke tidsfølgen i fortellingen.

I JE forekommer det kryssende og parallelle tidsforløp hvor både verbruken og bruken av verbaltider er viktige redskaper for å skape inntrykk av tid³⁰. I kapitel 4, finner vi et eksempel på parallellitet i tidsforløpet. Jesus sitter ved Jakobs brønn og ber den samaritanske kvinnen om å gi ham drikke (v. 7). I vers 8 informerer fortellingen ”Hans disipler var nå gått inn [απελυλυθεισαν] i byen for å kjøpe mat”. Pluskvamperfektum av απερχομαι formidler samtidigheten i de to tidsforløpene. Et annet eksempel på JEs flertidige underlag er den gjennomgående referansen til Jesu eksistens både i og utenfor denne jordens kronologi. Jesus er både aktør i handlingen, og har en eksistens utenfor handlingens tid. Samtidig som bevegesverbene forteller om Jesu bevegelser omkring på jorden, betegner de også et annet tidsaspekt ved hans eksistens. Jesus selv bruker verbene ovenfor og lignende verb når han

²⁹ Kieffer, R: ”Tid och rum i Johannesevangeliets teologiska struktur”, s. 123

³⁰ Dokka, T.S: Å gjenkjenne den ukjente, s. 47- 48

taler om seg selv, hvor han kommer fra, og hvor han skal hen. I flere vers omtaler Jesus denne eksistensen³¹: han har steget ned fra himmelen (kap.3, 13), skal stige opp til himmelen (kap. 3, 13), han går til Faderen ((kap. 14, 12) han er sendt av Faderen (kap. 5, 23, 24), Jesus skal løftes opp (kap 3, 14) o.s.v. Andre eksempler på parallelle tidsløp finner vi i omtalen av ”timen som skal komme og som er nå” (se for eksempel kap. 4, 23). Disse forekomstene vil bli behandlet i kapittel 4 nedenfor.

Formidling av tidsfølelse er ikke bare forbundet med bevegelsesverb. Så lenge verbene fyller tiden med innhold vil det være grunnlag for å si at verbene alltid er en del av tidsfyllden i et forløp. Likevel vil noen verbaler utprege seg ved at de oppfattes som spesielt relatert til handling og bevegelse og som sådan sette et større preg på tidsfølgen i forløpet enn andre verb.

Verbalformer

Bruken av verbalformer kan sies å være det middel som mest av alt formidler teksten indre tid, og gir leseren en fornemmelse av tiden bak hele forløpet³². Bruken av verbaltider og deres forskjellige aspekter er en av flere fortellermetoder som skaper tidsfølelsen i fortelling og forløp.

Imperfektum på gresk betegner stort sett stabil og uavsluttet væren. Denne væren begynte en gang i fortiden og finnes fremdeles i det den blir omtalt³³. I prologen hos Johannes introduseres Jesus som ”ordet” (λογος) som var fra og hos Gud fra begynnelsen av. Her brukes gjennomgående εἶμι i imperfektum. Den formen av εἶμι brukes gjennomgående i prologen når ”logos/ lyset/ livet” blir omtalt. Fortellingsmåten kan her være med på å understreke Jesu tidløshet og hans evige væren³⁴. Slik setter forfatteren Jesus inn i et tidløst perspektiv ved hjelp av en verbalform i fortellingen.

En annen måte å gi fortellingen en åpen eller vedvarende kvalitet er ved bruken av *perfektum*, som ofte betegner det fortsettende resultatet av noe som har hendt³⁵. I fortellingen til Johannes bruker forfatteren perfektum et tydelig inntrykk av noe som har skjedd på ett punkt, og hvor resultatet av dette er med i fortellingens videre forløp³⁶. Et meget viktig vers i forhold til denne oppgaven er kapittel 17,1: når Jesus her sier:”Πατερ, **εληλυθεν** η ωρα “
“Far, timen er kommet”, her er det bruken av perfektum av ερχομαι som forsterker

³¹ Dette er bare noen eksempler, alle forekomstene er ikke listet opp her.

³² Nøjgaard, M: “Litteraturens univers”, s. 207

³³ Rienecker, F, Rogers, C: *A Linguistic key to the Greek New Testament*, 1980, The Zondervan Corporation, Grand Rapids, Michigan, s. 217

³⁴ Kjær, N.H: *Sproglige kommentarer til JE*, Ronde, 1986

³⁵ Leivestad, R: *Nyttestamentlig gresk grammatikk*, Universitetsforlaget 1972 §116 og §119

³⁶ Kieffer, R: “Rum och tid i Johannesevangeliets teologiska struktur”, s. 122

betydningen av Jesu utsagn. Og selv om ”tiden” nå er kommet, forsetter handlingsforløpet.

I fortellingsmåten er det en gjennomgående bruk av verbaler og partisipper i *aorist*. Aorist er den konstaterende verbalform, bruken av den har ofte til hensikt å fortelle at det og det hendte³⁷. Når Johannes bruker aorist i sin fortelling kan man anta det er for å understreke realiteten i det han forteller. Aorist i prologen er for eksempel alltid knyttet til omtalen av noe jordisk i motsetning til imperfektum som er knyttet til ”logos/ lyset/ livet”. Men når da det evige kommer inn i tiden, vil omtalen endre seg fra en bruk av imperfektum til bruken av aorist. På den måten er det mulig å si at aorist hører til og konstituerer tiden.

3.2 Tidsperspektiver i fortellingen og forløpet

I fortellingen finnes en del steder hvor tidsaspektene er markert forskjellige fra den hverdagslige kalender. Det presenteres situasjoner hvor Jesus opptrer og handler som han er en del av en annen tidsregning enn ”verdens”. Hans tale eller handlinger forandrer en situasjon som enten har vart lenge, eller akselerer et tidsforløp.

Typisk for dette er at mannen som hadde vært syk i 38 år og vært for sen til å komme ned til det helbredende vannet (kap. 5), men som etter dette lange tidsforløpet, øyeblikkelig, - ευθεως, blir frisk ved Jesu ord. Historien om den blindfødte viser også en situasjon som har vart lenge, men som blir forandret ved Jesu inngripen (kap. 9). En variant over samme tema er fortellingen om Jesus som går på vannet (kap. 6). Båten er langt fra land, Jesus stiger ombord, og straks,- ευθεως, er båten ved land. På disse stedene formidles en forståelse av at Jesus har makt til å gripe inn i verdens og menneskenes tidsrytme og endre den.

Samtidig som Johannes bruker tidsbetegnelser som er med på å tidfeste handlingsforløpet i fortellingen om Jesus, formidler han også en annen dimensjon. Jesus blir presentert som en del av den historiske tiden, men han er også en som var til før den tiden han nå viser seg i. Han blir presentert som Guds agent ved skapelsen, ”ordet”³⁸, som Guds herlighet sett av Jesaja³⁹, og en som ble sett av og “er” før Abraham⁴⁰.

I videste forstand er det mulig å komme med den påstand at JE som fortelling åpner med en tidsindikator “*i begynnelsen*” εν αρχη. Dette er imidlertid ikke uproblematisk. Denne “begynnelsen” er ikke en tidsbetegnelse i vanlig forstand, men referer til en tidsperiode som kan forstås som tiden før skapelsen. Om dette kan kvalifisere til betegnelsen “tidsperiode” er et spørsmål som ytterligere kompliseres når forfatteren bruker imperfektum av ειμι,- ην en

³⁷ Jfr. Leivestad, R: *Nytestamentelig Gresk Grammatikk*, s. 145-147 §116.

³⁸ Joh. 1,3

³⁹ Joh. 12, 38-41

⁴⁰ Joh. 8, 56-58

verbalform som her uttrykker en tidløs evigvarende eksistens⁴¹. Johannes henviser til noe som har skjedd før hans fortelling. “*Begynnelsen*” det her siktes til er “*hos Gud*”, - et “sted” som i sin natur ligger både utenfor og forutfor selve handlingsforløpet i JE, og også forutfor Johannes fortelling. Slik sett blir termen mer kvalitativ enn temporal. Likevel vil bruken av dette ordet kunne anses som en tidsindikator i Johannes fortelling.

Ved bruken av de forskjellige uttrykk for tid i fortellingen vises en dobbelthet hos evangelisten. Han bruker tidsbetegnelser som kan relateres til jordisk tid og som samtidig kan forstås som teologiske begreper. Ved for eksempel uttrykket “*i begynnelsen*” ovenfor, bruker evangelisten tidsbetegnelser slik at de også kan være tegn på andre kvaliteter ved Jesus og begivenhetene rundt ham, ved siden av de rent temporale. Disse blir introdusert både inn i fortellingen, og i handlingsforløpet helt fra kapitel 1. I tillegg til eksemplet ovenfor sier f.eks døperen Johannes som en del av handlingsforløpet i vers 15; “*Han som kommer etter meg, er kommet foran meg, for han var til før meg.*” Jesus kommer med lignende utsagn i forløpet når han sier: “*Før Abraham var er jeg, - πριν Αβρααμ γενεσθαι εγω ειμι.*” På samme måte omtaler han at han hadde en eksistens hos Faderen før verden ble til (kap. 17, 5, 24). Jesus sprenger rammen for fortellingens tid og rom. Dette blir spesielt tydelig når Jesu møter menneskene, og han “*presenterer*” seg selv som “*εγω ειμι*”, slik han gjør i verset om forholdet mellom ham og Abraham ovenfor, og i samtalen med den samaritanske kvinnen ved brønnen (kap. 4, 26). I den presentasjonsformen formidles et inntrykk av at Jesus alltid kan si “*jeg er*”, uten modifikasjoner, uten at han skal opphøre å være, eller bli mer eller mindre enn det han er akkurat i dette øyeblikk.

I flere vers innleder εγω ειμι et bilde, med eller uten tolkning, av hans funksjon i verden, - brød, liv, lys o.s.v. Men også i disse tilfellene formidles en forståelse av at Jesus alltid er utover det som blir fortalt i JE. Forfatteren kaller dette evig liv. Og i troen på ham, kan også menneskene oppnå dette. Spesielt perikopen i kap. 6, 35- 40, hvor Jesus sier “*Jeg er livets brød. For dette er min Fars vilje, at den som ser sønnen og tror på ham, skal ha evig liv*”, blir Jesu væren knyttet opp mot det evige livet. Dette evige liv blir også de som følger ham til del (Joh. 3, 16). Dette evige er det motsatte av åndelig og fysisk død⁴². Det vil si at det er utenfor rammen av det historiske og biologiske livet. Dette har Jesus også lovet dem som tror på ham (John 3, 16 mfl.)

⁴¹ Rienecer, F./ Rodgers, C: *Linguistic Key to the Greek New Testament*, s.217

⁴² Kysar, R: *John*, s. 106

3.3 Oppsummering

Det er tydelig at de forskjellige tidsuttrykkene i JE er en viktig del av fortellingsmåten. Når fortellingen fastslår at noe skjer på en bestemt tid i forløpet, er dette med på å styre handlingen. Det formidles en ytre tid i fortellingen som gir en progresjon og en retning mot noe som skal hende senere i forløpet, eller setter en hendelse i forbindelse med noe som har skjedd tidligere. Denne progresjonen i forløpet må forstås i forhold til fortellingen og ikke i forhold til ekstern tid eller historisk tid. Tiden hos Johannes kan ikke vurderes som en rent historisk korrekt fremstilling av det som skjedde, men må vurderes som en del av hans litterære prosjekt. Tidsangivelsene i JE gir leseren et inntrykk av tider som kommer og går. Leseren kan “regne seg frem til” når de forskjellige begivenhetene i Jesu offentlige virke har funnet sted. Man følger “livets gang” gjennom de skiftende perioder der Jesus virker i menneskenes jordiske dager. Til en viss grad kan man følge tidsforløpene, noen ganger over korte perioder, noen ganger lengre. Disse varierer fra en rask referatliggende stil ned til en nesten dvelende detaljrikdom, og sakner ned fortellingshastigheten i den siste delen av evangeliet. Fortellingen kan også gi leseren informasjon utover handlingsforløpet ved hjelp av et sammendrag, en kort informasjon om hva som har skjedd ”siden sist”⁴³. Dette er med på å øke fortellingens tempo. Slik informasjon i fortellingen kan også fungere som analepser internt i fortellingen, de referer til hendelser som har skjedd tidligere i fortellingsforløpet, men ikke omtalt før senere⁴⁴

Tidsbetegnelse i fortellingen kan i majoriteten av forekomstene betraktes som forløpsstyrende, men vil i de fleste tilfeller også ha en betydning ved siden av dette. Samtidig som Johannes nøyaktig forteller om tider, og tidfester hendelser i sin fortelling er dette med på å presentere ”den tidløse”. Jesus er den som kommer ”utenfra” tiden og inn i den. Han skal også vende tilbake dit han kom fra. Johannes bruk av tidsbetegnelser har et teologisk mål, å beskrive Jesu utspring og hensikten med hans tid på jorden ⁴⁵. Forfatteren konstaterer selv sin fortelling som en ufullstendig beretning om Jesu liv (kap.20, 30-31 og 21, 25). Handlingsforløpet i fortellingen må betraktes som et “utvalg” av episoder fra Jesu liv og hans taler. Et utvalg som er sammensatt med ett mål for øye “for at dere skal tro at Jesus er Messias, Guds sønn, og for at dere ved troen skal ha liv i hans navn”⁴⁶. De forskjellige uttrykkene for tid er en del av Johannes fortellingsmåte når han presenterer leseren for de

⁴³ Se for eksempel 4,8, hvor forfatteren opplyser :

”οι γαρ μαθηται αυτο απεληλυθεισαν εις την πολιν ινα τροφασ αγοραωσιν”

⁴⁴ Culpepper, R.A: *The anathomy og the Fourth Gospel*, s. 58- 59

⁴⁵ Kieffer, R: ”*Rum och tid i Johannesevangeliets teologiska struktur*”, s. 123

⁴⁶ Se Joh. 20, 31

episodene han velger å dele med leserne. Johannes ”åndelige” mål med fortellingen,- troen på Jesus som Messias, blir formidlet via ”verdslige” tidsløp. Tiden i JE har like mye iboende symbolikk som den typen begreper som tradisjonelt kalles symboler. Denne dobbelte bruken av de forskjellige uttrykk for ”tid” hos Johannes, gir grunn til å legge vekt på ωρα både som tidsbetegnelse og teologisk begrep. Denne bruken av ”tid” vil bli diskutert i kapittel 4 nedenfor.

4. Ωρα i tekstene

JE har 26 forekomster av vers som inneholder ordet ωρα og tre av synonymet καιρος⁴⁷. Denne delen av oppgaven er en gjennomgang av perikopene hvor disse forekomstene befinner seg. Gjennomgangen er kalt en analyse, og er ikke en detaljeksegese. Et fokus for disse analysene vil være å vurdere hvorledes ωρα fungerer litterært i den enkelte perikopen. Samtidig vil analysen vurdere ωρα som teologisk begrep i forhold til perikopens budskap. I en tekst som JE er det vanskelig å skille fullstendig mellom litterær metode og tekstens budskap. Den litterære form er valgt for å formidle et budskap og det er derfor en sammenheng mellom formen på fortellingen og det som blir fortalt. Analysen vil ikke gå inn på alle aspekter ved enhver av tekstene, men sentreres om bruken av ωρα. Slikt sett kan ikke behandlingen av den enkelte tekst anses som et detaljsegetisk arbeide.

Det må også bemerkes at det finnes mange forskjellige aspekter ved presentasjonen av ωρα i tekstene. Disse tekstene omtaler ”timen” på varierende måte. Slik vil ”timens” innhold kunne variere ut fra hvorledes den blir presentert i teksten. Det er tatt hensyn til momenter som hvem som omtaler timen, hvem som er timens subjekt, hvilken funksjon timen har i fortellingens handlingsforløp, om timen er kommet eller ikke, om den omtales i bestemt eller ubestemt form, og hvilke konsekvenser timen har for den som ”møter” den.

Det er mulig å gruppere disse tekstene på forskjellige måter. Èn inndeling kunne for eksempel vært etter hvem som omtaler ”timen”, en annen kunne fokusert på verbaltidene i teksten for øvrig, eller formen av ωρα i teksten. Jeg har valgt å vektlegge trekk i teksten som gav fire forskjellige grupper av tekster.

Det er skilt ut èn gruppe tekster hvor dagligbruken av ωρα er svært tydelig, mens symbolikken er gjenstand for tolkning, denne er kalt gruppe I. Det er sondret mellom tekster hvor ”timen” er knyttet til Jesus med en eiendomsform, og forekomster hvor dette mangler.

⁴⁷ Ifølge Brown: *The Gospel according to John xiii-xxi*, s. 306, er καιρος vanligvis en tyngre teologisk term i soteriologien. Det er derfor grunnlag for å se på denne termen som parallell med bruken av ωρα.

Innen tekstene med eiendomsform er det en forskjell mellom de hvor ”timen” er noe som varsles i fremtiden og de som sier at ”timen” er kommet. Disse to gruppene blir henholdsvis presentert som gruppe II og III. Den siste gruppen, gruppe IV, skiller seg ut fra de to foregående med at det ikke blir presisert at dette er ”Jesu time”.

I disse fire gruppene finnes tekster hvor timens innhold og presentasjon ser ut til å være så beslektet,- om ikke identisk, at jeg finner det forsvarlig å kalle dem hovedtyper av time-tekster.

Slik presenterer oppgaven de følgende fire forskjellige hovedtyper av timetekster;

- I) Tekster hvor ωρα har en triviell betydning, men en symbolsk lese måte er ikke utelukket.
- II) Tekster hvor det sies at Jesu “time”/ “time” / den “timen” ikke ennå er inntruffet.
- III) Tekster det stadfestes at Jesu “time”/ den “timen” er kommet.
- IV) Tekster der en ubestemt time skal komme, eller også er nå.

Innen for hver av disse hovedgruppene er ikke ”timen” presentert helt identisk. Det finnes flere variasjoner over tema. En variant er forekomstene der f.eks. “timen” både skal komme og er nå, i forhold til en ”time” som skal komme. Andre varianter er tekster hvor ωρα forekommer i bestemt form, men med forskjellig pronomen ”hans time”/ ”min time”⁴⁸.

⁴⁸ Nedenfor følger en oversikt over stedene hvor ωρα forekommer sortert etter den inndeling som er presentert ovenfor. Jeg bruker her min egen oversettelse av den greske teksten for å tydeliggjøre hvor selve ordet ωρα kommer inn.

I)

- 1, 39 Ωρα ην ως δεκατη “Det var omkring den tiende timen” (Forteller)
- 4, 6 Ωρα ην ως εκρη “Det var omkring den sjette timen” (Forteller)
- 4, 52 επυθετο ουν την ωραν παρ “Da han spurte hvilken (bestemt) time”
(Forteller)
- 4, 52 ωραν εβδομεν “den syvende time” (Tjenerne til embetsmannen)
- 4, 53 οτι εν εικεινη την ωρα “akkurat den timen” (Forteller)
- 5, 35 υμεις δε ηθελησατε αγαλλιασθηναι προς ωραν εν τω φωτι αυτου “ ..og for en time ville dere glede dere i lyset fra ham” (Jesus om Johannes)
- 7, 6b ο δε καιρος ο υμετερος παντοτε εστιν ετοιμος “..men for dere er det alltid den rette time” (Jesus sier til brødrene sine)
- 11, 9 Ουχι δωδεκα ωραι εστιν της ημερας “ Har ikke dagene tolv timer?” (Jesus til disiplene)
- 16; 21 οτι ηλθεν η ωρα αυτης “For hennes time er kommet” (Jesus sier om kvinnen)
- 19, 14 Ωρα ην ως εκτη “Det var omkring den sjette timen” (Forfatter)
- 19,27 απ εκεινης της ωρας “Fra denne time” (Forfatter)

II)

- 2, 4 ουπω ηκει η ωρα μου “Min time er ennå ikke kommet”(Jesus sier)
- 7, 6 Ο καιρος ο εμος ουπω παρεστιν“Min tid har ennå ikke kommet” (Jesus sier)
- 7, 8 οτι ο εμος καιρος ουπω πεπλερωνται “For min tid er ennå ikke kommet” (Jesus sier)
- 7,30 οτι ουπω εληλυθει η ωρα αυτου “For hans time var ennå ikke kommet” (forteller om Jesus)
- 8, 20 οτι ουπω εληλυθει η ωρα αυτου“For hans time var ennå ikke kommet” (forteller om Jesus)

III)

”Timen” noen steder er en del av handlingsforløpet, mens den andre steder er en del av fortellingsmåten. Jeg har ikke funnet det hensiktsmessig å stykke opp grupperingen av tekster ytterligere, men vil bemerke dette i selve tekstanalysen.

Nedenfor presenteres en analyse av perikopene hvor ωρα forekommer. De er ikke presentert i den rekkefølge de fremkommer i handlingsforløpet, men i rekkefølge etter forekomst innen de grupper som er indikert ovenfor.

4.1 Ωρα i gruppe I, tekstanalyser

Denne gruppen består av forskjellige former av ωρα som overveiende opptrer som tidsangivelser relatert til hendelsene i forløpet. Bruken av tidsbetegnelsen kan her være en ren informasjon i forhold til forløpet i fortellingen. Det er likevel ikke mulig å se bort fra forfatterens bruk av tidsbetegnelser som symboler i fortellingen. Derfor vil en mulig symbolsk betydning av disse forekomstene bli drøftet i analysen av tekstene.

4.1.1 Kapittel 1, 29- 51

Forekomsten av ωρα befinner seg som en opplysning i vers 39, i den midterste perikopen av en serie på tre korte fortellinger som starter med ”τη επαυριον”. Teksten handler om Jesu første disipler. Fortellerhastigheten fra vers 29 til 51 er rask og preget av elipser. Fortellingen gir nærmest et resymè som omhandler hvordan Johannes introduserer Jesus for sine disipler, og hvordan Jesus deretter kaller sine første disipler. Disiplene gikk med Jesus og var sammen med ham den dagen, ”det var omkring den tiende time” (kap. 1, 39b). Handlingsforløpets ytre tid er tydelig markert ved hjelp av tidsbetegnelser⁴⁹. Samtidig inneholder forløpet opplysninger om tidligere hendelser, for eksempel når Johannes omtaler Jesu dåp (v. 32- 34), og utsagn som peker fremover i forløpet, som når Jesus sier at de skal få se himmelen åpen og

12, 23 Εληλυθεν η ωρα “Timen er kommet”(Jesus sier)

12; 27 της ωρας ταυτης “Denne timen” (Jesus sier)

13; 1 οτι ηλθεν αυτου η ωρα ινα “At hans time var kommet da..” (forteller om Jesus)

17, 1 Εληλυθεν η ωρα “Timen er kommet” (Jesus sier)

IV)

4,21 οτι ερχεται ωρα οτε “En time kommer da..” (Jesus sier)

4, 23 ερχεται ωρα, και νυν εστιν “En time kommer, ja den er nå” (Jesus sier)

5, 25 οτι ερχεται ωρα και νυν εστιν “En time kommer, ja den er nå” (Jesus sier)

5, 28 οτι ερχεται ωρα “for en time kommer” (Jesus sier)

16,2 αλλ ερχεται ωρα ινα “Men det kommer en time da..” (Jesus sier)

16,4 οταν ελθη η ωρα αυτων “Når deres time kommer” (Jesus sier om forfølgerne)

16,25 ερχεται ωρα οτε “Det kommer en time da..” (Jesus sier)

16,32 ιδου ερχεται ωρα “En time kommer” (Jesus sier)

⁴⁹ Moloney, F.J: *Belief in the Word*, s. 54

englene som stiger opp og ned over menneskesønnen (v. 50- 51). Timeangivelsen i denne teksten kan leses som en tidsbetegnelse ⁵⁰ med et funksjonsområde som bygger opp under forløpets tidsfølge.

4.1.2 Kapittel 4, 4- 7

Konteksten til denne forekomsten av $\omega\rho\alpha$ er Jesu vandring til Samaria og hans møte med den samaritanske kvinnen ved Jakobs brønn. Versene 4- 7 gir et bilde av en lang reise, og fortellingen sier også at Jesus er sliten og tørst. Han setter seg ved brønnen. Opplysningen om at dette var rundt den sjette time vil si at det var midt på dagen. Dagen var på det heteste. Bruken av ” $\omega\rho\alpha \eta\nu \omega\sigma \epsilon\kappa\tau\eta$ ”, viser at det var en naturlig tid naturlig å være sliten og tørst på⁵¹. Tidsbetegnelsen som markerer tiden på dagen, kan leses som en understrekning av hvor naturlig det er at Jesus videre i forløpet spør om drikke. Dette danner så innledningen til løftet om levende vann (v. 7 –15) og evig liv, som Jesus kan gi kvinnen.

I utgangspunktet har ”den sjette time” en logisk funksjon i forhold til å opplyse leseren om tiden på dagen. Dette er også den vanligste måten å forstå denne tidsangivelsen på⁵². Det finnes imidlertid en åpning for symbolikk i denne forekomsten. Utrykket ”den sjette time” finnes i kap 19, hvor dette markerer timen Jesus blir dømt til døden og blir ført bort for å bli korsfestet. Ett av hans utsagn på korset er ”*jeg tørster*” (19, 28) og når han er død og blir gjennomboret (19, 34) kommer det blod og vann ut fra ham. Den som kjenner til dette og leser fortellingen om kvinnen ved brønnen, kan derfor assosiere ”den sjette time” ved brønnen med fortellingen om Jesu død. Det er derfor en klar mulighet for en symbolsk tolkning av denne teksten som gir en assosiativ forbindelse til ”Jesu time”.

4.1.3 kapittel 4, 43- 54

I denne perikopen er $\omega\rho\alpha$ brukt tre ganger i versene 52 og 53. De to første forekomsten er i en dialog, og den siste kommer som en oppsummering. Perikopen innledes med et kort sammendrag som tidfester fortellingens forløp til ” $\mu\epsilon\tau\alpha \delta\epsilon \tau\alpha\varsigma \delta\upsilon\omicron \nu \eta\mu\epsilon\rho\alpha\varsigma$ ”, samt forteller hvorledes Jesus ble mottatt i Gallilea. Fortellingen informerer videre at han igjen kom til Kana, som er stedet for hans første tegn. Her er også en analepse som summarisk peker tilbake på et besøk i Jerusalem i høytiden. Fortellingen informerer med disse fire versene om tiden, stedet, og bakgrunnen for handlingsforløpet videre⁵³. Jesus blir oppsøkt av en

⁵⁰ Kysar, R: *John*, s. 39, nevner kort at det kan være en symbolsk betydning, men at det mest sannsynlig kun er en indikasjon på at disiplene var sammen med Jesus over litt tid.

⁵¹ Moloney, F.J: *Belief in the Word*, s. 138

⁵² Moloney, F.J: *Belief in the Word*, s. 138

Barrett, C.K: *The Gospel according to St John*, s. 194

⁵³ Moloney, F.J: *Belief in the Word*, s. 182

embedsmann fra Kapernaum hvis sønn er dødelig syk. På farens bønn om at Jesus skal helbrede sønnen, ser det først ut som Jesus, i likhet med kap. 2, svarer negativt, for deretter å gjøre det han blir spurt om. Når embedsmannen er på vei hjem, blir han informert om at sønnen lever. Som en bekreftelse på dette spør faren når feberen forlot ham og får bekreftet at dette var presis den timen *”οτι εν εικενη τη ωρα”* da Jesus sa *”din sønn lever”* (v. 52-53). Dette blir i fortellingen kalt Jesu andre tegn, og det fører til tro. Dialogen rundt helbredelsen, og stadfestelsen av timen gutten ble frisk, har en betydning i forhold til å fastslå tidsfølgen i handlingen. Det blir også brukt som et bevis på at det var Jesus som helbredet sønnen, selv om han da befant seg på et annet sted, Kana, mens gutten var i Kapernaum.

Det vanskelig å se bort fra at *ωρα* her også kan ha en symbolsk betydning. Fortellingens stadfestelse av at Jesus befinner seg i Kana,- der han gjorde vann til vin, når helbredelsen skjer, lenker disse to undrene geografisk sammen. Kana er viktig som stedet for hans første tegn. Det er også i Kana Jesus for første gang nevner *”sin time”*, og der han åpenbarer sin herlighet for disiplene, og de tror på ham. Når helbredelsen av embedsmannens sønn blir omtalt som Jesu andre tegn og at det fører til tro, bidrar dette til at leseren kan tenke seg en videre forbindelse mellom disse to undrene.

Ωρα blir brukt tre ganger i perikopen og legger grunnlaget for en assosiativ forbindelse mellom denne helbredelsen, og vinunderet i kapittel 2. 4 hvor *”ηωρα μου”* er *”Jesu time”*. Denne forbindelsen muliggjør en dobbelt betydning av *ωρα*. *Ωρα* er viktig for tidsfølgen i handlingsforløpet som stadfestelse av *”timen”* da gutten ble frisk, men det åpnes for en lese måte hvor *ωρα* i denne teksten er et symbol på noe av innholdet i *”Jesu time”*.

4.1.4 Kapittel 5, 31- 36

Ωρα forekommer her i en del av handlingsforløpet hvor Jesus taler om vitnesbyrdene om ham. I dette tilfellet er det døperen Johannes som blir nevnt i en analepse hvor Jesus sier *”Johannes var et brennende og skinnende lys, og for en stund [προσ ωραν] ville dere glede [αγαλλιασθηναι] dere i lyset fra ham.”* (v. 35). *”Προς ωραν”* signaliserer her kort tid, og korresponderer med bruken av aorist av verbet *αγαλλιαομαι*⁵⁴. Dette vil si at *ωρα* i denne teksten fungerer som et uttrykk for en tidsperiode.

Perikopen finbruker også andre ord som kan peke mot en videre symbolikk. Når Johannes blir omtalt som et lys, eller en lampe, et lys som skinner en kort tid, er dette en kontrast med

⁵⁴ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 221

prologen hvor Jesus er omtalt som ”det sanne lys” (1, 9)⁵⁵ som kommer fra Gud⁵⁶ og er forbundet med evig liv. I prologen blir det stadfestet at Johannes ikke er lyset, men den som vitner om det (1, 7). De aktuelle versene i kap. 5 omtaler Johannes som et vitne om Jesus, og viser tilbake på det som står i prologen. På samme måte kan bruken av $\omega\rho\alpha$ i forbindelse med Johannes og menneskene forstås som en kontrast. Johannes og menneskenes $\omega\rho\alpha$ er kortvarig og ikke ”sann”, mens ”Jesu time” har en evig verdi. $\Omega\rho\alpha$ i denne teksten er derfor ikke direkte en omtale av ”timen”, men gir assosiasjoner til den. Dette forsterkes ved at det er Jesus som omtaler denne ”timen” som en del av forløpet.

4.1.5 Kapittel 7, 1- 9

I denne perikopen brukes ikke $\omega\rho\alpha$ men synonymet $\kappa\alpha\iota\rho\sigma$, for diskusjon av dette, se nedenfor under pkt. 4.2.3, konteksten er den samme som er diskutert under det punktet. Brødrene til Jesus som ber ham om å dra opp til Jerusalem i høytiden for å åpenbare sine gjerninger for verden. ”Timen” blir nevnt i forløpet i forbindelse med at Jesus omtaler ”sin time”. ”Jesus sa til dem; min time er ennå ikke kommet, men for dere er det alltid den rette time” (kap. 7, 6). Jesus bruker brødrenes ”time” i kontrast med sin egen ”time”⁵⁷. Deres ”time” er alltid der, verden hater dem ikke og de kan dra opp til høytiden. Brødrenes ”time” og ”Jesu time” er to forskjellige tider. Brødrene er en del av den verden som hater Jesus, og de lever i dens tid. Slik viser dette verset klart forskjellen mellom Jesus og brødrene. Det viser hvor annerledes Jesus er i forhold til dem. Jesus kan ikke etterkomme deres ønske om å gå opp til Jerusalem i høytiden for å vise sine gjerninger. Brødrenes besøk i Jerusalem har derimot ingen betydning i forhold til ”Jesu time”, de kan derfor gjøre det de ønsker⁵⁸. Mulige teologiske implikasjoner kan være at brødrenes ”time” alltid er der fordi de har en mulighet for å tro på Jesus⁵⁹. En annen mulig tolkning er at dette er ironi. Brødrenes tror de har tid, men fordi de ikke tror på Jesus går de glipp av ”timen”.

Bruken av $\kappa\alpha\iota\rho\sigma$ er i denne forbindelse en tidsbetegnelse som fungerer som en belysning av forskjellen mellom to tider. Denne tiden er ikke ”Jesu time”, men peker mot innholdet i den ved å vise til forskjellen mellom brødrens og ”Jesu time”.

⁵⁵ Koester, C.R: *Symbolism in the Fourth Gospel*, s. 129- 133

⁵⁶ Koester, C.R: *Symbolism in the Fourth Gospel*, s. 6

⁵⁷ Moloney, F.J: *Signs and Shadows*, Fortress Press Minneapolis 1996, s. 72- 73

⁵⁸ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 258

⁵⁹ Kysar, R: *John*, s. 117

4.1.6 Kapittel 11, 8- 10

Konteksten for denne forekomsten av $\omega\rho\alpha$ er fortellingen om Jesu reaksjoner og handlinger i forbindelse med Lasarus sykdom og død. Klimakset i forløpet er når Jesus vekker Lasarus fra døden. Disse tre versene er en del av en diskusjon mellom Jesus og hans disipler. Jesus disipler advarer Jesus mot å gå til Betania fordi jødene er ute etter å drepe ham. Jesus svarer med en kort henvisning til dagens tolv timer ($\delta\omega\delta\epsilon\kappa\alpha \omega\rho\alpha\iota$) og nødvendigheten av å gå når det lyst, så man ikke skal snuble. Dette kan forstås som en metafor basert på Jesu selvpresenterende utsagn i 8, 12 ”...*Jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys*”. Barrett og Lindars⁶⁰ hevder at bruken av $\omega\rho\alpha$ i denne teksten også peker frem mot Jesu time⁶¹ fordi det er da Jesus skal lyse opp verden ved sin død. Andre kommentarer legger ikke vekt på bruken av $\omega\rho\alpha$ ⁶².

Det er også mulig at dette bildet påpeker det samme somme som i kap. 7, 33, det vil si at det minner leseren på den korte tiden,- ”*χρονον μικρον*”, Jesus skal være blant menneskene⁶³. Det er derfor viktig at de som er sammen med Jesus benytter seg av denne tiden mens den er der.

I en tekst som så tydelig er ment symbolsk er det vanskelig å unngå assosiere forekomsten av ”time” med ”Jesu time”. Metaforen er i en kontekst hvor Jesus rett før har omtalt at hans $\delta\omicron\zeta\alpha$ vil komme til syne gjennom Lasarus sykdom. Jesu disipler advarer ham mot å gå til Betania fordi jødene er ute etter å steine ham. Jesus svarer med denne metaforen. Deretter forteller han at han skal vekke Lasarus opp fra døden. Både forløpet og ordvalget i konteksten innebærer mye av det som forbindes med ”Jesu time”. Det er derfor sannsynlig at bildet $\delta\omega\delta\epsilon\kappa\alpha \omega\rho\alpha\iota$ er ment å få leseren til å tenke på ”Jesu time”.

4.1.7 Kapittel 16, 16- 24

Konteksten er Jesu avskjedstale og Jesus forteller disiplene hva som ligger foran. Han sier at om en liten stund vil de ikke se ham, så vil de se ham igjen. Det er mest sannsynlig at han snakker om tiden mellom sin død og oppstandelse⁶⁴. Han forklarer at disiplene vil sørge og glede seg igjen og bruker som et bilde en kvinne som skal føde. En kvinne som skal føde, sørger ”*fordi hennes time er kommet*” (16, 21), men etterpå gleder hun seg over at et nytt menneske har kommet til verden. Kvinnens ”time” er den timen hun har fødselsmerter.

⁶⁰ Lindars, B: *The Gospel of John*, Wm.B.Eerdmans Publ. Co., Grand Rapids 1982, s. 390- 391

⁶¹ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 325- 326

⁶² Kysar, R: *John*, s.174-175

Moloney, F.J: *Signs and Shadows*, s. 158

⁶³ Se 3.1.4, s. 10

⁶⁴ Kysar, R: *John*, s. 249- 250

Denne forekomsten av $\omega\rho\alpha$ kan være ren dagligtale, men har også muligheten for flere symbolske tolkninger.

Det mest åpenbare og tydelige ut fra forløpet er at Jesus bruker dette bildet i handlingen som en trøst for disiplene. Deres sorg og smerte vil snart være over når Jesus står opp fra de døde. Dette sier han også til dem uten å direkte nevne død og oppstandelse. Han sier at han skal gå bort og komme igjen. I dette tilfellet vil bruken av $\omega\rho\alpha$ være en del av bildet, men selve ordet ”timen” har ikke noe egen symbolikk.

Samtidig er også fødsel en vanlig brukt metafor i det gamle testamentet⁶⁵ og spesielt i jødisk apokalyptikk angående Messias fødselsmerter, en vanskelig tid før den endelige frelsen. Dette kan tyde på at Johannes var opptatt av å presentere Jesu død og oppstandelse som et svar på jødernes forventninger om Messiansk frelse⁶⁶. Dette er konsistent i forhold til måten Jesu liv også blir satt inn i en gammel testamentlig sammenheng. Her vil $\omega\rho\alpha$ være et viktig ord i forhold til budskapet, men de andre termene, som fødsel, sorg og smerte vil også være viktige.

En tredje tolkningsmulighet bygger på selve bruken av ”hennes time”. Det kan henspille på Jesu død på korset, ”hans time”⁶⁷ og livet som oppstår når han går gjennom dette. Både at Jesus får liv og at menneskene får liv ved ham. I dette tilfellet vil $\omega\rho\alpha$ være selve tolkningsnøkkelen i teksten.

Ved å se på konteksten av forekomsten er det sannsynlig at bruken av ”hennes time” først og fremst er en del av et bilde fra menneskelivet. Dette forhindrer ikke at bildet er flertydig i og med at assosiasjonen til ”Jesu time” ligger nær på dette punktet i forløpet. En forbindelse mellom dette og ”Jesu time” er mulig fordi bildet inneholder flere aspekter som understreker budskapet i JE. Dette gjelder både likheten med Messianske forventninger fra Det Gamle Testamentet og forbindelsen mellom smerte, fødsel og nytt liv. Derfor kan dette bildet symbolisere noe av innholdet til ”Jesu time”, uten at dette betyr at Jesus er synonym med den fødende kvinnen.

4.1.8 Kapittel 19, 14- 16

Konteksten for forekomsten av $\omega\rho\alpha$ er Jesu rettergang for Pilatus. Forløpet inneholder dialog både mellom Jesus og Pilatus og Pilatus og folket, Pilatus fører Jesus ut for dem kledd som konge og sier ”*Se! Her står deres konge!*” (v. 14) og det ender med at jødene roper at Jesus skal korsfestes. Fortellingen informerer at dette skjer rundt ”*den sjette time*”. Dette kan

⁶⁵ Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 508- 509

⁶⁶ Barrett, C.K: *The Gospel according to ST John*, s. 411

⁶⁷ Barrett, C.K: *The Gospel according to ST John*, s. 411

leses som en ren tidsbetegnelse. Johannes tidfestelse av dommen i fortellingen forbinder handlingsforløpet med en ekstern kalender. Forløpet blir plassert inn i ”jordisk tid”. Fortellingens tidsangivelse kan også peke i retning av en annen og mer symbolsk forståelse av tidsbetegnelsen i dette verset: ”*det var helgeaften før påske, omkring den sjette time*” (v. 14). Flere kommentarer påpeker at det var på denne tiden i forberedelsene til påske at lammet ble slaktet⁶⁸. I disse kommentarene legges vekt på at dette er et bilde på Jesus som det nye påskelammet. Dette er også presentert proleptisk helt på begynnelsen av forløpet når døperen Johannes sier: ”*Se, der er Guds lam*” (1, 36). Koester⁶⁹ legger vekt på at dette korresponderer med at fortellingen poengterer at Jesu ben ikke ble brukket etter korsfestelsen (19, 36). Et riktig påskelam skulle være feilfritt uten brukkne ben (Exodus 12,5 og 46).

Det er rimelig å anta at bruken av ”*den sjette time*” har en betydning utover å fastslå tidsfølgen i forløpet. Barrett⁷⁰ hevder også bruken av $\omega\rho\alpha$ i denne perikopen som et bilde på Jesus som det nye påskelammet, og trekker deretter linjene videre til ”Jesu time”. Han mener at $\omega\rho\alpha$ i denne teksten kan være en understrekning av at ”timen er kommet”. Denne forståelsen av ”den sjette timen” er ikke nevnt av de andre kommentarene som er brukt i forbindelse med denne oppgaven.

Jeg finner grunnlag for å trekke den konklusjon at henvisningen til ”den sjette timen” i fortellingen, kan leses som et bilde på Jesus som det nye påskelammet, og ikke kun for å tidfeste korsfestelsen. Det er imidlertid lite belegg for å si at dette betyr at ”den sjette timen” er lik ”Jesu time”. I kapitel 12, 23 sier Jesus at timen er kommet, og i kapitel 13,1 blir dette kommentert av forfatteren. Fortellingen befinner seg derfor i timens tidsavsnitt når dødsdommen faller. Det er med denne bakgrunn grunnlag for å si at det som skjer i ”den sjette timen” er med på å utdype hva ”Jesu time” inneholder.

4.1.9 Kapittel 19, 25- 30

Konteksten til denne forekomsten er ved Jesu kors. Forfatteren informerer hvem som står der, og så følger en kort dialog mellom Jesus, hans mor og den disippelen Jesus elsket. Jesus ber sin mor om å ”*se [ιδε]*” den elskede disippel som sin sønn og ber disippelen likeledes ”*se*” Maria som sin mor. Dette blir tydeligvis akseptert av begge for forfatteren skriver;

⁶⁸ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 453- 454

Kysar, R: *John*, s. 283- 284

Moloney, F.J: *Glory not Dishonor*, Fortress Press, Minneapolis 1998 s.141- 142

Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 571

⁶⁹ Koester, C.R: *Symbolism in the Fourth Gospel*, s. 196- 201

⁷⁰ Barrett, C.K: *The Gospel according to St John*, , s. 454

”και απ εκεινησ τησ ωρασ ελαβεν ο μαθησ αυτην εις τα ιδια” (v. 27b). Bruken av ωρα i denne sammenheng har høyst sannsynlig en dobbelt betydning. Som tidsmarkør relaterer det til forløpet som ett klart tidspunkt hvor Jesu nye familie oppstår⁷¹. Dette tidspunktet oppstår ved Jesu kors og blir referert til som ”της ωρας”. Fortellingen er nå kommet til den tid som er blitt forutsagt som ”Jesu time”. Den ”timen” han blir løftet opp på korset for å dø (jfr. Kap. 13, 1). Det er derfor grunnlag for å si at det finnes en forbindelse mellom bruken av ωρα i fortellingen i 19, 27b og ”Jesu time”. Den ”timen” Jesu nye familie oppstår, er gjort mulig fordi dette er ”Jesu time”⁷².

Forbindelsen mellom ”Jesu time” og den ”timen” da den elskede disippel tar med seg Jesu mor hjem, består i at ”Jesu time” muliggjør handlingen. Denne forekomsten blir derfor et eksempel på en av de nære konsekvenser ”Jesu time” får for de som er trofaste mot Jesus. Forløpsmessig er handlingen innenfor den rammen som er annonsert som ”Jesu time”, og i den ”timen” møter leseren en tidsmarkør,- ”της ωρας”. Omtalen av denne ”timen”, da disippelen tok Jesu mor hjem til seg, gir en slags eske-i-eske- effekt. Den ene ”timen” er omsluttet av den andre, og de gir et inntrykk av en samtidighet i forløpet.

4.1.10 Oppsummering på grunnlag av gruppe I

Johannes fortellingsmåte bruker forskjellige uttrykk for tid som gir en fremdrift i forløpet. Som en del av denne, hører de forskjellige forekomster av ordet ωρα til. I gruppen ovenfor er det tydelig at variantene av ordet markerer en tid, et tidspunkt eller et tidsavsnitt. Denne betydningen er stort sett med på å styre tidsløpene i fortellingen. Unntak fra dette er metaforene i kapitlene 11, 8-10 og 16, 21, som blir uttalt av Jesus som aktør i forløpet, og hvor tidsbetegnelsen er en del av bildet som blir brukt uten at det styrer tiden i forløpet. Forekomsten i kapittel 7, 6b er heller ikke direkte forløpsstyrende, men viser til forskjellen mellom ”Jesu time” og brødrenes tid.

Til tross for forskjellen på innholdet i tekstene kan ωρα i gruppe I gjennomgående leses som dagligtale. Samtidig som ωρα i disse tekstene kan forstås på denne måten, finner vi i de fleste forekomstene⁷³ muligheten for minst en symbolsk tolkning av disse. Uten at dette svekker ordets betydning i forhold til tidsløpene i fortellingen, har majoriteten av disse tekstene en glidende overgang til det symbolske. Det er nærliggende å knytte denne symbolikken opp mot ”Jesu time” som teologisk begrep i evangeliet. Denne forbindelsen kan

⁷¹ Moloney, F.J: *Glory not Dishonor*, s. 145

⁷² Moloney, F.J: *Glory not Dishonor*, s. 145

⁷³ Ett unntak fra dette er forekomsten I 1, 39b hvor jeg vanskelig kan se noe mulighet for symbolsk tolkning uten å arbeide ut fra tesen om at alle tall i JE har en symbolsk betydning.

overveiende kalles assosiativ. En leser som møter fortellingen og kjenner historien vil kunne tenke på ”Jesu time” i møte med disse tekstene. Ingen av forekomstene kan uten videre forstås som en tekst som presenterer ”Jesu time” per se. Den symbolske betydningen i forhold til denne ligger i at de er med på å peke frem mot ”Jesu time” og/ eller symboliserer noe av innholdet i ”Jesu time”. Dette blir spesielt tydelig der bruken av $\omega\alpha$ forbindes med liv (kap. 5, 46- 53, 16; 16- 24), lys (kap. 5, 35; 11, 9- 10), og smerte/ død (kap. 16, 16- 24; 19, 14- 16).

Det er en fare for å overtolke betydningen av $\omega\alpha$ i disse versene. Historien har vist en variasjon av lesningen av JE fra å tolke alle tidsmarkører og nummer symbolsk som for eksempel Philo og Augustin⁷⁴, til en rent bokstavelig og hverdagslig lese måte hvor tidfestelsene i forløpet forstås som det som skjer kronologisk når fortellingen stadfester dette⁷⁵.

4.2. $\Omega\alpha$ i gruppe II, tekstanalyser

I denne gruppen er det 5 forekomster av $\omega\alpha$ og den består av følgende 4 perikoper:

Kap. 2, 1-12; kap. 7, 1-24; kap. 7, 25-30; kap. 8, 12-20

Disse $\omega\alpha$ - tekstene har tre hovedkjennetegn:

- 1) ”Timen” er ikke kommet.
- 2) ”Timen” står i bestemt form.
- 3) Det er spesifisert at dette er ”Jesu time”

Ved de tre første forekomstene (Kap. 2,4; kap. 7,6 og 8) finner vi $\omega\alpha$ som en del av handlingsforløpet ved at Jesus selv introduserer timen. I de to siste (kap. 7, 30; kap. 8, 20) er det forfatterens kommentar som en del av fortellingen. Det må også bemerkes at i én av disse tekstene (kap. 7) er det ordet $\kappa\alpha\iota\pi\omicron\varsigma$ som brukes (se ovenfor for kommentar til dette). Det forekommer to ganger i kapittel 7, vers 6 og 8

4.2.2 Kapittel 2, 1-12

I denne perikopen blir ”Jesu time” for første gang introdusert. Det kommer inn i selve forløpet i fortellingen. Jesus selv referer til sin time i vers 4 i denne perikopen. Anledningen er bryllupet i Kana. Fortellingen tidfester denne episoden til ”*To dager etter*”⁷⁶. Her er et

⁷⁴ Koester, C.R: *Symbolism in the Fourth Gospel*, s. 264- 268

⁷⁵ Miranda, J.P: *Being and the Messiah*, Orbis Books, New York 1977, s.172- 200

⁷⁶ Episoden som ligger to dager før i tid er Jesus som snakker med Natanael (Joh. 1, 50-51) etter at han er kalt som disippel og sier til ham: ”*Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Dere skal se himmelen åpnet og Guds engler stige opp og stige ned over menneskesønnen.*”

sprang i tid, en elipse⁷⁷, og så en ny tid hvor rammen er en bryllupsfest. Festen er en størrelse som definerer perikopens ytre tid⁷⁸. I denne tidsperioden oppstår det et problem, verten går tom for vin. Maria ber sin sønn om hjelp i denne situasjonen, men får negativ respons. Han forklarer at grunnen til dette er at ”hans time” ikke er kommet. Handlingsforløpet er en tid, men denne tiden er ikke ”Jesu time”. Jesu svar fungerer som en prolepse. Leseren får en indikasjon på noe,- ”hans time” som skal komme lengre frem i forløpet. I handlingen omtaler Jesus denne timen i bestemt form entall. Handlingsforløpet gir en ”annonsering” av ”min time” som gir et signal om et forventet tidspunkt eller tidsavsnitt. Han sier ellers ikke noe om hva ”hans time” er eller inneholder. Hva enn ”timen” er eller ikke er blir den formidlet som noe ganske annet enn den timen selskapet befinner seg i. Vi ser også at Jesus her bruker ”min time” som en forklaring i forhold til hva han ikke kan gjøre på dette tidspunktet i forløpet. Når ”hans time” ikke er kommet, kan han ikke gjøre det han blir bedt om. Maria ber sin sønn om å gjøre noe med situasjonen som oppstår når verten går tom for vin slik at festen skal forløpe som forventet. Jesus svarer benektende på oppfordringen til å gjøre noe, men så ender han opp med å gjøre det han har blitt oppfordret til likevel. Han skaffer vin. Dette virker ikke konsekvent og forblir en gåte i fortellingen. Betyr Jesu handling at ”hans time” likevel er kommet? Dette er lite sannsynlig, og det blir heller ikke sagt. Det er mer troverdig at Ωρα blir introdusert inn i forløpet som et forvarsel om at Jesu virke vil komme til et punkt i tiden som har en spesiell betydning.

Johannes bruker også andre ord og vendinger som fungerer proleptiske i forhold til evangeliet videre. Når dette underet er omtalt som det første tegn, gir det signaler om at det skal komme flere. Leseren står bare ved begynnelsen av handlingsforløpet. Fortellingens henvisning til at dette underet var ”*hans første tegn*” (v. 11), viser at leseren befinner seg ved starten av historien. Vinunderet innleder en ny epoke.

Vendingen ”*αρχε τον σημειον*”, gir assosiasjoner både til ordvalget i begynnelsen av fortellingen, og begynnelsen av skapelsesberetningen. Jesus fremskaffer vinen på ”unaturlig vis”,- nesten som en skapelse, og han gjør den bedre enn den vinen som allerede er servert. Å lage vin på naturens måte er en lang prosess. Jesus gjør det ”lynraskt”. Han bryter både med naturlovene, og menneskenes vanlige handlingsmønster. Han bryter med menneskelig tid⁷⁹. Fortellingen om vinunderet er også en fortelling som inneholder fire viktige begreper i forhold til Johannes budskap,- ωρα, δοξα, σημειων og πιστευω (time, herlighet, tegn og

⁷⁷ Ref. Culpepper: *Anatomy of the Fourth Gospel*, s. 71 og Nøjgaard ”*Litteraturens Univers*” s. 211

⁷⁸ Nøjgaard, M: ”*Litteraturens univers*”, s. 207

⁷⁹ Se kap. 3

tro). Dette viser hvor viktig vinunderet er i evangeliet. Det åpenbarer Jesu herlighet og fører til at disiplene tror. Denne stadfestelsen er som et ekko fra prologen, hvor det heter “ *vi så hans herlighet, den herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet.* ” (kap. 1, 14).

Gjennom vinunderet blir en stor del av Kristi natur åpenbart. Denne åpenbaringen er dog sosialt begrenset. De som er tilstede i på festen oppdager ikke annet enn at det er blitt bedre vin (v.10). Det er bare disiplene som får se hans herlighet, og det er bare de som tror. Heller ikke leseren får innblikk i hva denne herligheten er eller hvorledes den manifesterer seg.

I forhold til ”timens” innhold er ikke denne teksten uten problemer. I og med at Jesus sier at “timen” ikke har kommet, er det vanskelig å uten videre overføre vinunderets betydning til noe som skjer i “timens regi”. Fortellingen bruker dette heller proleptisk som et budskap om at det vil komme en time som er “Jesu time”. I fortellingsmåten blir vinunderet kalt et tegn. Det tyder på at tegnet er årsaken til at vinunderet skjedde, til tross for at ”Jesu time” ikke var kommet. Vinunderet i seg selv er ikke en del av ”Jesu time” i den forstand at timen har inntruffet, men det bygger opp om en forståelse av ”timens” innhold. I det samme verset hvor dette blir kalt Jesu første tegn blir det sagt at “*han åpenbarte sin herlighet og hans disipler trodde på ham*” (v. 11b). Allerede så tidlig i forløpet, varsler Jesus at ”min time” skal komme, gjør så et under.

Jeg finner grunnlag til å si at når denne hendelsen i fortellingen blir omtalt som et tegn, er dette tegnet som spesielt peker fremover mot ”Jesu time”. I fortellingen opplyser Johannes om at tegnet er forbundet med åpenbaringen, φανερωω, av hans δοξα. Når da tegnet er tegnet på ”Jesu time”, er det grunnlag for å forstå at noe av innholdet i denne ”timen” er det samme som tegnet viser. Allerede fra begynnelsen av JE, blir ”Jesu time” sammenkoblet med en åpenbaring av Jesu herlighet, noe som igjen fører til tro. Leseren har da allerede fått et grunnlag for å forstå noe av det som ligger i premissene når ωρα dukker opp senere i fortelling og forløp.

4.2.3 Kapittel 7, 1- 14

Denne fortellingen har likhetstrekk med 2, 1-12. Jesus blir oppfordret til å gjøre noe, og oppfordringen kommer fra slektninger, Jesus kan ikke gjøre dette fordi ”hans time” ikke er kommet, men tilsynelatende gjør han det likevel⁸⁰. Her er det å gå opp til Jerusalem i høytiden og vise disiplene “*de gjerninger*” han gjør, brødrene oppfordrer Jesus til å gjøre. I forløpet

⁸⁰ Jfr. 2, 4

finner vi to vers⁸¹ hvor Jesus omtaler “sin time”. Her brukes ordet *καιρος*⁸², og ikke *ωρα* som kunne forventes i forhold til bruken av *ωρα* i de andre versene med tilsvarende budskap. Det er imidlertid ingen innholdsmessig forskjell i forhold til oppgavens anliggende⁸³.

Brødrene forsøker å få Jesus til å åpenbare seg for verden med sine gjerninger. *Φανερω* er brukt her som i 2, 11, og i tillegg *παρησια*⁸⁴, disse to ordene for ”åpenbaring/ i det åpne/ offentlig” er satt i kontrast til *εν κρυπτω*, i det skjulte. Jesus avviser brødrene ved å henvise til at ”hans time” ikke er kommet. Forløpet ser fortsatt frem mot Jesu avsløring for verden, men dette kan ikke skje ennå. Når Jesus likevel går opp til Jerusalem er dette i det skjulte. Han tar i utgangspunktet ikke opp brødrenes utfordring om å vise seg, men i vers 14 gjør han det likevel.

Handlingsforløpet bygger opp spenningen videre om hva Jesu “time” egentlig dreier seg om. Kontrastene mellom Jesus og “verden” blir vist. Dette kommer også klart frem i fortellingsmåten, hvor vers 1 slår fast at han ikke kunne gå rundt i Judea, fordi jødene ville drepe ham. I forløpet henviser Jesus til at verden hater ham (v. 7). I dette begynner det å vises en økende konfliktsituasjon. Denne konflikten blir koblet med “Jesu time”. At han vil unngå Jerusalem i høytiden er antagelig en prolepse. Jerusalem blir stedet hvor denne konflikten vil utvikle seg, kanskje også kulminere. Ved en direkte oversettelse av den greske teksten sier Jesus at han ikke vil dra opp *denne* høytiden,- ”*εγω ουκ αναβαινω εις την εορτην ταυην*,” (v. 8) for hans tid ennå ikke er kommet. Dette kan være en indikasjon på at det er en *annen* høytid som er “hans tid”⁸⁵. Disse to opplysningene er med å knytte “timen” til et sted,- Jerusalem, og til en, litt vagere, tid,- en annen høytid. Vi får for annen gang påpekt at Jesu liv på jorden ikke styres av menneskene, men han handler i lydighet til Faderen⁸⁶. Han avviser, eller distanserer seg fra innblanding selv fra først moren, og nå brødrene⁸⁷. Brødrene til Jesus kan ikke overtale ham til å gjøre noe hans himmelske Far ikke har bedt ham om,- åpenbare (*φανερω*) seg⁸⁸. Når Jesus er kommet til Jerusalem og står frem likevel sier han: *“Min lære er ikke min egen, den er fra ham som har sendt meg. Den som vil gjøre hans vilje,*

⁸¹ I vers 6 sier også Jesus ”*καιρος ο υμετερος παντοτε εστιν ετοιμος*”, og sier med dette at brødrene også har en tid. Se hovedgruppe I, 4.1.5.

⁸² Se 4, *Ωρα* t tekstene.

⁸³ Kysar kommenterer også dette med samme konklusjon i ”*John*”, s.117

⁸⁴ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 257, sier at dette ordet er brukt 9X i JE, og i denne konteksten betyr det klart “offentlig/ I det åpne”

⁸⁵ Moloney, F.J: *Signs and Shadows*, s. 72- 73

⁸⁶ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 258

⁸⁷ Lindars, B: *The Gospel of John*, 1982

⁸⁸ Kysar, R: *John*, 1986, s. 118

skal kjenne om læren er av Gud..” (v. 16/ 17). Det Jesus gjør, det han lærer er fra Gud, det er ikke mennesker som bestemmer dette. På samme måte er også “timen” underlagt Guds vilje⁸⁹. Forløpets bruk av $\alpha\nu\alpha\beta\alpha\iota\nu\omega$ i Jesu svar til brødrene, kan peke fremover i handlingen. $\text{Av}\alpha\beta\alpha\iota\nu\omega$ betyr “stige opp” og kan assosieres med den høytiden han skal stige opp på korset, dø og senere stige opp til himmelen⁹⁰. Denne ordbruken kombinert med $\omega\rho\alpha$ gir leseren et hint om hva ”Jesu time” inneholder. Brødrenes oppfordring til stå frem for all verden med sine gjerninger er tydelig knyttet til at det er i Jerusalem “all verden” vil kunne se dem⁹¹.

Jesu henvisning til ”sin time” blir brukt proleptisk. Den skal komme. Forløpet i denne perikopen knytter tidsfylden til et spesielt tidsavsnitt i fortellingen som kalles ”Jesu time”. At Jesus selv omtaler timen med bruk av både bestemt artikkel, $\text{- o } \kappa\alpha\iota\ \rho\omicron\varsigma$, og eiendomspronomen, $\text{- o } \epsilon\mu\omicron\varsigma$, er med på å gi dette inntrykket. Måten $\omega\rho\alpha$ er innført i handlingen på gir en punktuell lokalisering av tidsfylden⁹², i forhold til omtalen av ”Jesu time” på dette stedet i forløpet.

4.2.4 Kapittel 7, 25- 36

I forløpet forut for denne perikopen står Jesus åpenlyst frem i templet og underviser. Han gir offentlig til kjenne at han vet at jødene er ute etter å drepe ham. Dette er ikke kjent av ”*o oχλος*” (v. 20), men i v. 25 snakker de som bor i Jerusalem om dette seg imellom. Dette tema er nå grundig innført i fortellingen og ligger i bakgrunnen for handlingsforløpet videre i dette kapitlet, og også videre i evangeliets forløp⁹³. Det er bemerkelsesverdig at Jesu lære fikk folket til å lure på om han var Messias. De vurderte til og med muligheten av at rådsherrere hadde begynt å tro dette. Jesu utrop er sitert i tydelig dialog med spørsmålet om han kunne tenkes å være Messias. Noen ville gripe ham, men de gjorde det ikke. Årsaken var, skriver Johannes, at ”hans time” ikke var kommet. Det budskap leserne nok en gang får, er at det ikke er mulig for menneskene å gripe inn i den plan som er villet av Gud⁹⁴. Her brukes henvisningen til $\omega\rho\alpha$ som en forklaring på det som skjer, eller ikke skjer, i handlingsforløpet. Tempoet i fortellingen blir retardert i selve dette tekstavsnittet. Det går det over i det nøytrale, dialog og monolog⁹⁵. Mer av “Jesu times” innhold blir avslørt for leseren. ”Hans time” vil

⁸⁹ Kysar, R: *John*, 1986, s. 118

⁹⁰ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 257- 258

⁹¹ Lindars, B: *The Gospel of John*, 1982, s. 282

⁹² Nøjgaard, M: “*Litteraturens univers*”, s. 219

⁹³ Barrett, C.K., *The Gospel of St. John*, s. 265

⁹⁴ Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 294; Kysar, R: *John*, s. 125

⁹⁵ Nøjgaard, M: “*Litteraturens univers, innføring i tekstanalyse*”, sier at “..dialogen måske kunne kaldes det

komme, da vil menneskene legge hånd på Jesus, ikke fordi de har bestemt det, men fordi "Jesu time" er der. Som nevnt ovenfor har nå Jesus uttalt at "de" vil drepe ham⁹⁶. "Jesu time" blir derfor knyttet til dette. En nærmere utdyping av "timens" innhold får vi så i versene 33-34. Jesus sier tydelig at han skal vende tilbake til ham som har sendt ham, og "*dit kan dere ikke komme.*" (v.34). Den som har sendt ham er Gud (v.16-17). Jesus skal altså dø⁹⁷.

Handlingsforløpet i denne perikopen fortsetter med å utdype den forståelse av $\omega\rho\alpha$ som er blitt introdusert i de foregående tekster. I denne perikopen er det forfatteren som henviser til $\omega\rho\alpha$ som en forklaring på hvorfor Jesus ikke blir pågrepet. I fortellingen er Jesus i ferd med å bli arrestert (v. 30), men fordi det ennå ikke er hans time skjer ikke dette. Henvisningen til "hans time" i forbindelse med at "*de ville gripe ham*" (v.30), gir en også klar hentyding til hva som skal skje når "hans time" kommer. Bruken av "hans time" i fortellingen har dermed den doble funksjon at den både forklarer hvorfor Jesus ikke blir pågrepet, og opplysningen om noe av det "hans time" vil inneholde.

I vers 33, sier Jesus: "*ennå en liten stund er jeg hos dere*", det gir et signal om at nå nærmer "Jesu time" seg, men det er ennå litt tid som gjenstår. Dette utsagnet sammen med forfatterens kommentar om "hans time" som ikke er kommet, fortsetter å drive fortellingen fremover mot et mål: "Jesu time" som snart skal komme.

4.2.5. Kapittel 8, 12- 59

Jesus er i Jerusalem og underviser ved tempelkisten. Han er i diskusjon med jødene. Hans lære er ikke slik de ønsker, men han blir ikke pågrepet. Grunnen til at han ikke blir det, forklares i fortellingen med henvisningen til at "hans time" ennå ikke er kommet. Denne opplysningen kommer som en kommentar fra forfatteren. Henvisningen til "hans time", gir en forklaring på handlingsforløpet. Fortellingen formidler at det er rett før han blir pågrepet, men henvisningen til at "hans time" ennå ikke er kommet er en forklaring på hvorfor dette ikke skjer. Dette bidrar til at forståelsen av budskapet fortsetter å utfolde seg. Det trer nå stadig klarere frem at det ikke er menneskenes ønsker og planer som leder frem mot Jesu "time". Konflikten mellom Jesus og jødene blir tydeligere og leseren kan forstå at det er noe av dette tema som fremprovoserer "timen". I talen som fører frem til denne konfrontasjonen mer enn antyder Jesus at det er Gud som er hans opphav, Faderen, og oppfordrer folk til å følge ham

neutrale tempo per excellence" fordi det i teksten blir et sammenfall mellom replikkens lengde og deres kronologi.s. 211

⁹⁶ For en diskusjon på termene "innbyggerne i Jerusalem", "jødene", "folket", "fariseerne" og andre, i kap. 7, se Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 277- 305

⁹⁷ Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 295

(v.12). Dette er et provoserende budskap. Det er også et budskap som kan oppfattes som blasfemisk og ligger under dødsdom. Videre i dette kapitelet er forløpet kommet til et punkt hvor dødsdommen ligger i dagen. Allerede i verset etter omtalen om ”hans time” (v. 21), sier Jesus at han skal gå bort. Jødene oppfatter dette klart som et budskap om at han skal dø, og spekulerer om han har tenkt å ta sitt eget liv. I vers 28 er det en prolepse i handlingsforløpet når Jesus selv sier *“Når dere får løftet menneskesønnen opp”* som en hentydning til korsdøden⁹⁸, og han sier rett ut i vers 37, at jødene vil drepe ham. Bekreftelsen på denne anklagen kommer i vers 59 *“Da tok de opp steiner for å kaste på ham. Men Jesus skjulte seg for dem og forlot templet.”* Jødene forsøker å drepe Jesus ved steining, men de klarer det ikke. Igjen møter leseren det doble i fortellingen; hva som ikke kan skje når ”Jesu time” ikke har kommet og en utdypning av hva denne ”timen” innebærer.

4.2.6 Oppsummering på grunnlag av gruppe II

4.2.6.1 Analysen av tekstene:

Etter gjennomgangen av disse fire tekstene, er det mulig å trekke noen konklusjoner angående ”Jesu time”. Disse konklusjonene må stort sett trekkes på grunnlag av hva fortelling og forløp opplyser ikke kan skje fordi ”hans time” ikke har kommet. Det at ”hans time” ikke har kommet legger begrensninger både på hva Jesus kan gjøre, hvem som kan se det han likevel gjør, og hva som kan gjøres mot ham.

Noe av ”timens” innhold blir likevel presentert i fortellingen og handlingen, men da i form av det Johannes kaller ”tegn”, - σημειον. Når disse tegnene som blir omtalt og henvises til i JE knyttes de gjennomgående til Jesus som handlingssubjekt⁹⁹. I tilfeller der σημειον forekommer i forbindelse med omtale av ”Jesu time”, er tegnet en indikasjon på innholdet i denne. Jesu tegn i seg selv er ikke et signal på at ”timen er kommet”. Tegnet viser til at ”Jesu time” skal bli et punkt hvor hans δοξα synliggjøres for alle. Dette er forbundet med åpenbaring og denne fører til tro, slik det kommer tydelig frem i kap. 2, 11.

I kapitel 7 utvikler tema ”Jesu time” seg videre, og det kommer klarere frem at den blir en tid da Jesu gjerninger og herlighet skal bli åpenbart for verden. Dette til forskjell fra den begrensede eller skjulte åpenbaringen som blir omtalt i tekstene nå. I tillegg kommer det frem at ”timen” har en forbindelse med Jesu død. Dette blir ikke nevnt i kapitel 2, 11. På noen steder forut for kapitel 7, har Jesus indikert sin død og oppstandelse (f.eks kap.2, 19; 3, 14)

⁹⁸ Kysar, R: *John*, 1986, s. 139- 140

⁹⁹ Dokka, T.S: *Å gjenkjenne den ukjente*, s.20

kapitel 3, 14 sier Jesu også at han skal ”løftes opp”. Men det er først i kapitel 7 at Jesu død og ”Jesu time” blir koblet sammen.

Det er tydelig at ”Jesu time” ikke er styrt av menneskenes vilje. Måten fortelling og forløp henviser til ”Jesu time” formidler en tanke om et fremtidig mål for handlingsforløpet. Verken Jesus selv eller menneskene rundt ham, kan styre forløpet mot dette målet. Det er forbundet med Faderens vilje (kap. 7, 28)¹⁰⁰. Det blir tydelig i disse tekstene at ”Jesu time” er et sentralt begrep i forhold til spenningene som utvikler seg i forløpet. Så lenge det ikke er ”Jesu time” er det handlinger verken Jesus eller menneskene kan gjøre. Jesus kan ikke uten videre svare positivt på sin mors oppfordring. Han kan ikke åpenbare seg for verden med sin herlighet, og hans gjerninger blir kun utført slik at noen få ser og tror. Han kan ikke bli pågrepet og drept. Til tross for at jødene ønsker å gjøre akkurat dette, kan de ikke fordi ”Jesu time” ikke er kommet.

Dette innebærer at Jesus på en måte,- menneskelig sett, er mer beskyttet og uangripelig når ”timen” ikke er kommet, enn han vil bli når ”timen” kommer. Dette betyr ikke at det er menneskene som utløser hendelsene som fører til ”Jesu time”. Når Jesus til slutt blir pågrepet og drept er ikke dette ved menneskenes vilje, men ved Faderens.

Det er nå tydelig at det menneskene vil gjøre mot Jesus når de forsøker å gripe ham fører frem til døden på korset. Men dette vil først skje når ”Jesu time” er der. Det kan virke paradoksalt at når hans ”herlighet” blir avslørt er dette i forbindelse med hans død. Det som fører til at jødene ønsker å drepe ham, er åpenbaringen av sannheten om Jesu opphav og hans gjerninger på jorden. Jødene blir konfrontert med hvem som er Jesu egentlige opphav, Faderen, og det anstøtelige ved denne påstanden, gir jødene en grunn til å forfølge ham (kap. 7, 25- 29). Konflikten blir presentert som en konflikt mellom ”denne verden” og Jesus (kap. 7, 7). Jesus er ikke av denne verden (kap. 8, 23), og derfor vil makter i denne verden drepe ham. ”Hans time” ser nå ut til å bli sluttproduktet av den stigende fiendtligheten mellom Jesus og verden. I to av disse tekstene markerer Jesus selv denne avstanden i dialogene med sin mor og sine brødre. Det kan synes som et paradoks at det er når ”hans time” ikke er kommet, at avstanden til hans kjødelige familie blir markert sterkest. I de øvrige tekstene markerer han så avstanden til ”jødene”, siden Jesus selv er jøde, kan det synes at han også nå markerer avstanden til sitt ”folk”. Slik blir Jesus både familieløs, og uten etniske bånd. Den siste perikopen blir han til og med tidløs. Han sier *”Før Abraham var, er jeg.”* (8, 58). Slik danner disse tekstene en stigende grad av ”fremmedgjøring” av Jesus. ”Jesu time” er ikke kommet, men avsløringen av ham som en som er utenfor de jordiske bånd av slekt, folk og

¹⁰⁰ Kieffer, R: *”Rum och tid i Johannesevangeliets teologiska struktur”*, s. 122

tid, viser hans annerledeshet, mer enn hans jordiskhet. Dette er med på å bygge opp en forventning om at "hans time" er noe mer enn avsløringen av at Jesus er annerledes, den vil vise hva denne annerledesheten består i.

4.2.6.2 Timen som litterært virkemiddel:

I disse tekstene er timen brukt proleptisk. Dette bygger opp en nysgjerrighet hos leseren. Hva er det Jesus mener med "min time"? Hvorfor er det viktig for forfatteren å forklare at "hans time" ikke er kommet? Omtalen av timen viser fremover i historien og skaper en spenning i handlingen. På dette punkt i forløpet, er omtalen av $\omega\rho\alpha$ med på å drive fortellingen mot et mål.

I forhold til tekstens ytre tid er det tydelige hopp, ellipser, i forløpet slik at denne delen av fortellingen har en relativ høy fortellerhastighet. Tidsbetegnelsen er gjennomgående hyppige på dette stadiet i fortellingen, og i denne sammenhengen spiller timetekstene en rolle. Men selv om ordet $\omega\rho\alpha$ ytre sett markerer en tid eller tidsperiode i forhold til forløpene i fortellingen, fungerer det ikke som en akselerator slik de andre tidsbetegnelsene ofte gjør det i forhold til tekstens ytre tid¹⁰¹. Tvert imot kommer $\omega\rho\alpha$ inn som en forklaring på handlingsforløpet. Både Jesus og forfatteren sier at "timen" ikke er kommet, og i samtlige tilfeller gjør de dette for å forklare hvorfor noe ikke kan skje i handlingen. Samtidig gir bruken av $\omega\rho\alpha$ i disse tekstene en driv fremover i fortelling og handling. Innføringen av "Jesu time" i teksten signaliserer en bestemt tid, da det som blir omtalt kan og skal skje i verden. Varigheten av denne "Jesu time" er uklar, selv om uttrykket "min time" kan leses som en kort og avgrenset tidsperiode, beskriver handlingene som blir varslet mer hva denne tiden er fylt av,- tidsfylden, enn selve tidsmålet "timen". Når dette skal skje er beskrevet med det "timen" skal inneholde, ikke når det skal skje på kalenderen. Den eneste referansen til kalendarisk tid er antydningen om at det vil skje i en annen høytid enn løvhyttefesten i kapitel 7. 1.

Når $\omega\rho\alpha$ blir brukt i fortelling eller forløp har det en klart teologisk tyngde som er sentral i forhold til analysen av tekstene. "Jesu time" som teologisk begrep er knyttet til budskapet i evangeliet. Samtidig er $\omega\rho\alpha$ en tidsbetegnelse som viser til et tidspunkt i fortellingen og handlingsforløpet. Det er ikke mulig å overse at disse tekstene bruker ordet "timen" som et forvarsel om en spesiell tid i Jesu livsløp på jorden. I tekstene som omhandler "hans time" som ennå ikke er kommet, kan dette oppfattes som ett markert punkt eller en avgrenset tidsperiode. Her knyttes fortellingens budskap om Jesus til et tidsløp i handlingen. Det at "Jesu time" skal finne sted i verden betyr at innholdet av den kommer inn i tiden. $\Omega\rho\alpha$ som

¹⁰¹ Jmf. 3.1.2 s. 5- 6; 3.1.4 s. 8- 12; 3.2 s. 12; 3.3 14- 15

ord blir derfor viktig både som en indikator på denne tiden dette skjer, og som bærer av innholdet i den tiden.

4.3 Ωρα i gruppe III, tekstanalyse

Under denne gruppen finner vi følgende vers; kap. 12, 23; og 27; kap. 13, 1 og kap. 17, 1. Disse fire tekstene består av de stedene det blir konstatert at “timen” er kommet. I tre av dem omtaler Jesus direkte “sin time”, og i en av dem er det fortellerens kommentar som bekrefter hva Jesus vet. Når vi nå har fått opplyst at “timen” er kommet, blir spørsmålet om resten av det som står skrevet i disse kapitlene er en del av “timens” innhold. Jeg velger i utgangspunktet å forholde meg “økonomisk” til dette spørsmålet. Det er umulig å trekke inn samtlige kapitler fra 12 og utover som en kommentar på “timen”. Derfor er det fortsatt “den nære konteksten” til versene som inneholder ωρα som behandles. Hovedtyngden av tekstanalysen av denne gruppen tekster vil ligge på kap. 12, 20 ff.

4.3.1 Kapittel 12, 20 - 50

Det er vanskelig å behandle “time”- forekomstene i kapittel 12 uten å se på historien om Jesus som oppvekker Lasarus fra de døde i kapittel 11 først. I det blir troen på Jesus, og det å få se hans herlighet bundet sammen (kap. 11, 40), samtidig som dette blir knyttet til Jesus som livgiver. Han kan vekke Lasarus opp ved sitt nærvær og sine ord (kap. 11, 43). Dette kapitlet inneholder også en ytterligere utvikling fra kapittel 7 i forhold til hvorledes rådet nå begynner å se på Jesus. Han er under ”dødsdommen”. Han kan ikke gå fritt omkring uten med fare for sitt eget liv (v. 52-54).

Fra kapittel 12 til 20, 23 senkes fortellingstempo. Evangeliets fortelling rommer nå et tidsforløp som strekker seg fra seks dager før påske til oppstandelsen ”den første dag i uken” etter korsfestelsen¹⁰². Fortellingen er kommet frem til den høytiden Jesus drar opp til Jerusalem i full offentlighet (i motsetning til høytiden i kap. 7).

Kapittel 12 fra vers 20 og ut har tre forekomster av ωρα (èn gang i v. 23 og to ganger i v.27), jeg finner det hensiktsmessig å behandle disse tre forekomstene under ett. Teksten i dette kapitlet gir mange opplysninger om hva som skjer i ”Jesu time”.

Jesus selv annonserer at nå er “timen” kommet (vers 23) ; ”εληλυθεν η ωρα”. Perfektum av ερξομαι understreker både at ”timen” er der og da og at virkningen av den

¹⁰² Se 3.1.2 s. 6

fortsetter i handlingen. Det som nå skjer i handlingen er resultat av det som allerede har skjedd, at ”Jesu time” har kommet. I motsetning til måten Jesus tidligere har omtalt sin time på, får leseren en følelse av at ”startskuddet går”¹⁰³. Alt som ikke kunne skje før, kan nå skje. Det er viktig å merke seg at her er ”min time” knyttet til at Jesus skal herliggjøres. Dette er ikke frembrakt av noe menneskene har gjort eller sagt. Jesu utsagn er dog et slags svar på en forespørsel fra “*noen grekere*” som ville møte ham. Det kan nesten virke som denne forespørselen er et tegn for Jesus, timen må komme nå som ”*All verden renner etter ham*” (v. 19)¹⁰⁴. Han har hittil oppholdt seg blant og henvendt seg til,- samt distansert seg fra jødene. Med grekernes ankomst kommer det et universelt tilsnitt over hans gjerning. Det som nå skjer er ikke lenger i det skjulte. Så kommer lignelsen om at hvetekornet må falle i jorden og dø for å bære frukt. Jesus taler også om å elske og hate sitt liv, og å miste sitt liv for å få evig liv. Når Jesus først annonserer at “*Timen er kommet da Menneskesønnen skal få del i herligheten*” (v.23) og så kommer med et bilde på døden og oppstandelsen, viser dette med sannsynlighet til at ”Jesu time” inneholder alt dette. Jesus viser sin herlighet ved å dø på korset og oppstå. Som hvetekornet ved sin ”død”, gir ”liv”, skal også Jesu død gjøre dette. I kapitel 11, 25/ 26 sier Jesus til Marta :”*Jeg er oppstandelsen og livet, den som tror på meg skal leve om han enn dør. Og hver den som lever og tror på meg , skal aldri i evighet dø.*” Disse versene er viktige også i forhold til forståelsen av hva Jesus som person representerer i møte med menneskene. Jesus er evig liv og overgangen fra død til liv skjer ved troen på ham¹⁰⁵. I Jesus er oppstandelsen allerede kommet, Marta trenger ikke å vente på det som skal skje i fremtiden¹⁰⁶. Dette blir bevist når Jesus så vekker opp Lasarus (kap. 11, 42- 44).

Jesus stiller et spørsmål om han selv, nå når han er grepet av angst skal be om bli frelst fra “timen” som nå er kommet (vers 27)¹⁰⁷. Vi finner her stedet som mest ligner en parallell til synoptikernes fremstilling av Jesus når han ber at begeret må gå forbi¹⁰⁸. Hos synoptikerne skjer dette i Getsemane¹⁰⁹ i begynnelsen av lidelseshistorien. Hos Johannes ser det i utgangspunktet ut dette kommer mye tidligere i handlingsforløpet. Når nå “Jesu time” er

¹⁰³ Dette blir ennå tydeligere i vers 27 ved bruken av $\nu\upsilon\upsilon$.

¹⁰⁴ Moloney, F. J: *Signs and Shadows*, s. 187- 188

¹⁰⁵ Jervell, J: ”*Ingen har større kjærlighet. Fra Johannesevangeliets Jesusbilde*” Universitetsforlaget 1978, s. 47

¹⁰⁶ Miranda, J.P: *Beeing and the Messiah*“, s. 174

¹⁰⁷ Lindars påpeker at denne $\omega\rho\alpha$ -teksten lener seg på synoptisk Getsemane- tradisjon både med hensyn til ”hagen” og ordbruken, Lindars, B: *The Gospel of John*, s 431.

¹⁰⁸ Hos Markus finner vi også $\omega\rho\alpha$ i v. 14, 35 hvor det blir knyttet til Jesu lidelse og død.

¹⁰⁹ Hos Johannes neves ikke Getsemane, men bare at det er i “haven” (kap. 18: 1) at Jesus blir pågrepet. Det er ikke snakk om noe bønn å få slippe på det tidspunkt, men Jesus sier til Peter: “*Skulle jeg ikke drikke det beger Faderen har gitt meg?*” (kap. 18, 11), som igjen ser ut som en slags “debatt” med synoptikernes fremstilling. Svaret på spørsmålet både i kap. 12 og 18 er et klart nei.

kommet, nærmer den del av evangeliet som har med Kristi død å gjøre seg. Her er det punktet i Jesu liv, hvor hans skjebne blir beseglet. Bruken av ”denne timen” gir et inntrykk av noe punktuelt i handlingen. “The point of no return”. Til forskjell fra synoptikerne er det også klart at Jesus ikke på noen måte ber om at han skal slippe unna “denne timen”. Hans ord er en stadfestelse av at hans lydighet mot Faderen. Han er blitt sendt til jorden for å komme til dette punktet, det er Faderens vilje, og han bøyer seg for den i lydighet. “Timen” er allerede kommet, og “denne timen” er grunnen til at Jesus er kommet til jorden. “Timen” inneholder både Jesu død, og hans forherligelse. Den inneholder også forherligelse av Faderen. Dette er en naturlig forbindelse siden det allerede er fastslått at Faderen og Sønnen er ett (kap. 10, 30).

Det er Jesus som er hvetekornet¹¹⁰. Hans død skal gi liv til mange. Men døden blir ikke fremstilt som et nederlag. Jesu død er det som viser hans $\delta\omicron\chi\alpha$. Det er ”hans time” og ”menneskesønnen skal bli forherliget” (kap. 12, 23). Igjen referer han til at han vil bli “løftet opp fra jorden”, fortellingen opplyser at dette ble sagt “for å gi til kjenne hva slags død han skulle få”. Men det ligger også et løfte eller en profeti i dette verset, for han skal dra alle til seg i denne handlingen. I lyset fra det foregående verset: “Nå felles dommen over denne verden, nå skal denne verdens fyrste kastes ut”, ligger seieren der. Når Jesus blir løftet opp på korset, er det en triumf, ikke et nederlag. Utkastelsen av denne verdens fyrste, skjer i det Jesus snakker, - vuv. Vi befinner oss innen “timens” ramme. Den nåtid som “timen” inneholder er tiden da ondskapen blir beseiret, og dommen felles.

4.3.2 Kapittel 13, 1- 35

Perikopens kontekst er Jesu siste måltid, hos synoptikerne er dette selve påskemåltidet. Den er begynnelsen på den litterære enhet som vanligvis blir kalt ”Jesu avskjedstale”. Fortellingen begynner med en stadfestelse av at ”Jesus visste at hans time var kommet da han skulle gå bort fra denne verden til Faderen” (v.1a). Denne opplysningen viser at det som skjer i handlingsforløpet befinner seg innenfor ”Jesu times” ramme. Fortellingen konstaterer dette ved bruken av $\eta\lambda\theta\epsilon\nu$, aorist av $\epsilon\rho\chi\omicron\mu\alpha\iota$. Her understreker fortellingen det Jesus annonserte i forløpet i kapittel 12 ovenfor. Denne poengteringen av noe som allerede er sagt tidligere i forløpet kan forstås som en premiss og forklaring på hva Jesus gjør og sier i forløpet videre. På samme måte forklares det som nå blir sagt og gjort i forløpet med : ”Han [Jesus] hadde elsket sine egne som var i verden, og han elsket dem helt til det siste [eis τέλος].” (v.1b) I fortellingen blir ”Jesu time” forbundet med Jesu kjærlighet til sine.

¹¹⁰ Kysar, R: *John*, s. 195

Fortellingens ytre tid markeres med ordene ”*Det var like før påskehøytiden*” (v. 1a). Det er en tidsmessig divergens i JE i forhold til de andre evangelistenes pasjonshistorier. Jesu siste måltid, som er konteksten i perikopen, finner for eksempel sted før påskehøytiden. Det kan derfor diskuteres om dette hos Johannes er et tradisjonelt påskemåltid¹¹¹.

Molony¹¹² påpeker at evangeliets fortelling hittil har hatt to forskjellige ”tider” gående,- jødernes festkalender, laget av mennesker, og ”Jesu time”, bestemt av Gud. På dette tidspunktet i historien faller de så sammen. ”Jesu time” foregår innen rammen av en jødisk fest.

Kapitel 13 utdyper ennå nærmere innholdet i Jesu ”time” og forståelsen både av hva denne timen betyr¹¹³, men også hvordan Jesus forklarer sine ”beveggrunner” for det han nå gjør. På bakgrunn av vers 1b, forstår leseren at det som nå skal skje er en kjærlighetshandling fra Jesu side¹¹⁴. Fortellingen fortsetter med en opplysning om at Judas skulle forråde Jesus og ennå en opplysning om at ”*Jesus visste at Faderen hadde gitt alt i hans hånd, og at han var utgått fra Gud og gikk til Gud*” (v. 3) Igjen gjentar fortellingen det som allerede er sagt i forløpet. Jesus vet at det ”hans time”, han vet at han er kommet fra Faderen og skal vende tilbake til ham. At alt nå er lagt i Jesu hender er et viktig poeng i forhold til handlingen som følger. Fra nå blir Jesus mer handlende i forhold til hva som skjer med ham i forløpet. Det kan virke som en vektforskyvning i forhold til hvem som er det handlende subjekt i forhold til ”Jesu time”. En overgang fra at Jesus venter på ”sin time” som er i Faderens kontroll, til at Faderen nå har overlatt alt i Jesu hender. Samtidig er fremdeles alt Jesus gjør villet av Faderen. Den skjebne Jesus nå overgir seg selv til er avhengig av Faderens vilje. Tidligere i forløpet har Jesus forklart ”*Faderen elsker meg fordi jeg gir mitt liv for siden å ta det tilbake. Ingen har tatt mitt liv; jeg gir det frivillig, for jeg har makt til å gi mitt liv og makt til å ta det igjen. Dette er det oppdrag jeg har fått av min Far*” (kap. 10, 17-18). Disse ordene forklarer avhengighetsforholdet mellom Jesus og Faderen, hvor Jesus frivillig gir og tar sitt liv, men denne frivillige handlingen er å gjøre det som er Faderens vilje.

Opplysningene i fortellingen ovenfor innleder sekvensen med fotvaskingen/ renselse. Johannes bruker både denne handlingen for å vise Jesu kjærlighet til sine disipler, og som et

¹¹¹ Lindars påpeker at selv om det er en forskjell mellom Johannes fremstilling og synoptikernes, er det tydelig at JE bygger på kilder som ligger nær dem, Lindars, B.: *The Gospel of John*, s. 430- 431

¹¹² Moloney, Francis J.: *Glory, not Dishonor*, s. 12

¹¹³ Kysar påpeker at bruken av verbet μεταβαινω er en metafor for korsfestelsen og oppstandelsen. Han jamnfører dette med ordbruken i Joh. 5, 24 samt 1 Joh. 3, 14 hvor det er snakk om å gå fra døden til livet. Kysar, R.: *John*, s. 206 – 207.

¹¹⁴ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, se spesielt s. 58 – 61.

Kysar, R, ”*John*”, s. 207. Moloney, F. J: *Glory not Dishonor*, s. 13 ff.

forbilde på disippelskap¹¹⁵. Denne handlingen kan være et budskap om at det er selve Jesu død som konstituerer beviset på hans kjærlighet¹¹⁶, slik vers 1b viser til Jesu “time” som en kjærlighetshandling fra Jesus ovenfor ”hans egne”.

Det er også mulig å tolke fotvaskingen som et symbol på hva Jesu død inneholder. På denne måten blir utsagnet om Jesu kjærlighet i vers 1b, belyst gjennom beskrivelsen av handlingen som følger den, samtidig som verset tydelig peker frem mot den høyeste form for kjærlighetshandling, - Jesu død på korset¹¹⁷.

Fotvaskingen inneholder flere elementer med en mulig symbolikk som peker frem mot korsdøden. Han tar av seg kappen og binder et klede om seg. Dette kan tolkes som at Jesus som legger ned sitt liv og tar det opp igjen i oppstandelsen¹¹⁸. Jesus “underkaster” seg som en tjener for disiplene. Han bøyer seg ned for dem og gjør dem en tjeneste. Han ydmyker seg¹¹⁹. I dialogen med Peter formidler Jesus at de han vasker, har en del i ham (v. 8). Dette ser ut til å være en hentydning til dåpen, som igjen henspiller på Jesu død og oppstandelse¹²⁰.

Gjennomgangstema i dette kapitlet fyller ”timens” innhold med Jesu kjærlighet til sine egne, til det siste (v. 1)¹²¹. Bruken av τέλος i dette verset kan ha en dobbelt betydning både i forhold til hans livsløp frem til ”hans siste time”, og at han elsket dem ”med den ytterste konsekvens”¹²². Handlingsforløpet er i seg selv et bevis på at begge tolkninger er sannsynlige. En ytterligere forsterkning av dette kommer lenger frem i forløpet når Jesu siste ord på korset er ”τετελεσται”, - det er fullbrakt (kap. 19, 30), som er samme rot som ordet i 13,1. Dette setter korsdøden inn i en kontekst av Jesu uendelige kjærlighet til ”sine egne”.

Omtalen av Jesu kjærlighet til sine er en klar kontrast til Judas, som skal forråde ham. Jesu kjærlighet og Judas svik blir som natt og dag. Og med typisk ironi opplyser også fortellingen at ” *Det var natt*” (v. 30) når Judas blir avslørt og går ut. Samtidig er det tydelig i vers 27 at Jesus selv initierer dette sviket. Han oppfordrer Judas til å handle ved å si ”*Gjør det snart, det du vil gjøre*”. Når så Judas har gått, sier Jesus ”*Nå ble menneskesønnen forherliget, og Gud ble forherliget ved ham*” (v. 31). Her blir menneskets svik en forutsetning for Jesu forherligelse. Det er klare forbindelser med Jesu δοξα og avsløringen av ”verden” og

¹¹⁵ Moloney, F.J: *Glory not Dishonor*, s. 1- 4

¹¹⁶ I kap. 15:13, sier Jesus: “*Ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for sine venner.*”

¹¹⁷ Jervell, J.: *Ingen har større kjærlighet*, s. 60

¹¹⁸ Kysar, R: *John*, s. 208, hevder at dette på grunnlag av bruken av *τιθημι* jmf. 10:11, 15 17 og 18. Lindars mener at dette er å overtolke teksten, Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 450.

¹¹⁹ Kysar, R: *John*, Augsburg Publishing House, Minneapolis 1986, s. 208

¹²⁰ Moloney, F. J “*Glory not Dishonor*”, 1998, ss13- 17; Kysar, R. “*John*”, 1986, ss 208- 210; Lindars, B “*The Gospel of John*” 1982, ss. 448- 452

¹²¹ Brown, R.E “*The Gospel according to John xiii- xxi*” s. 558-559 og 563-568

¹²² Moloney, F.J “*Glory, not dishonor*” 1998, s. 12- 13

ondskapen. Denne avsløringen er tydelig noe som skjer i ”Jesu time”. Dette er ikke ulikt kapitel 12, 28- 31 hvor Jesus ber om $\delta\omicron\chi\alpha$ fra Faderen og får det. Straks etter sier han ”*Nå felles dommen over denne verden, nå skal denne verdens fyrste kastes ut*”. Når verden møter Jesu herlighet, fører dette til dom, der og da. I Jesus er dommen flyttet inn i historien¹²³

I denne perikopen er det et tvetydig tidsløp i handlingen. ”Jesu time” er kommet, derfor kan Jesus si at ”*nå ble menneskesønnen forherliget..*” (v. 31). Handlingen befinner seg i ”Jesu times” nåtid. Samtidig har ikke alt skjedd ennå. Jesus er ikke løftet opp på korset, han lever blant dem. Det er altså en spenning mellom det nærværende og det som ennå ikke har skjedd. Dette kan tyde på at ”Jesu time” er noe mer enn det ene tidspunktet som det hittil har sett ut som fortellingen peker frem mot.

4.3.3 Kapittel 17,1-26

Det er tredje gang det blir stadfeste at ”timen” er kommet. Nå er det igjen Jesus som sier det. Her brukes også perfektum av $\epsilon\rho\chi\omicron\mu\alpha\iota$ som i 12, 23. Denne gangen adresserer han ordene direkte til Faderen selv om konteksten fremdeles er det siste måltidet og disiplene er tilstede. Dette tilsier at disse tre stadfestelsene av at ”timen” er kommet hører til i samme tidsenhet i forløpet.

Jesus har inntatt en vanlig bønneposisjon (v.1)¹²⁴ og ber så uavbrutt til Faderen frem til vers 26. I denne perikopen finnes det ikke handling. Tidsfylden består kun av Jesus som taler til Faderen. Tempo i forløpet er helt nøytralt bare ordene er tilstede. Disiplene er tilstede i rommet, men Jesus ber for dem uten at de på noen måte er involvert i forløpet. ”Jesu time” er kommet, men ingenting skjer.

Dette er den avsluttende del av Jesu avskjedstale. Siden perikopen innledes med en tredje erklæring om at ”timen” er kommet, befinner handlingsforløpet seg i det tidsavsnittet som inneholder ”timen”. Bønnen kaster mer lys på ”timens” betydning både for Jesus og hans etterfølgere. Det sentrale begrepet i denne teksten er $\delta\omicron\chi\alpha$; herlighet,- Guds herlighet, Jesu herlighet og til slutt menneskenes herlighet. Nå som ”timen” er kommet skal Jesus igjen få del i herligheten sammen med Faderen. Her fastholdes Jesu preeksistens. Han hadde del i herligheten da han var hos Faderen før verden ble til. Når Jesus igjen får herligheten er han i stand til å gi sine etterfølgere evig liv. Jesus inntar her, som ovenfor, en aktiv rolle i forhold til det som skal skje. Han ber om å bli forherliget. I tekstene ovenfor er det blitt tydelig at dette innebærer hans død på korset. Leserne er blitt vist at ”timen” når Jesus blir ”løftet opp” på

¹²³ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 26

¹²⁴ Moloney, F. J ”*Glory, not Dishonor*”, s. 102, 105

korset, er når hans herlighet blir åpenbart (7,39; 11, 4; 12,23 og 32-33). Denne ”timen” er også beviset på Guds kjærlighet til Jesus, og Jesu kjærlighet til sine egne (13,1; 14,31)¹²⁵. Dette blir ennå tydeligere i 17, 22-26. Her taler Jesus om kjærlighet og herlighet slik at det ser ut til at disse er tett forbundet med hverandre. Jesus har gitt sine begge deler, slik Faderen har gitt sønnen begge deler. Samtidig kommer tema verdens hat opp igjen, når Jesus ber Faderen om å bevare de som Faderen har gitt ham, fra det onde. I bønner er det et markant skille mellom verden og Jesus/ Faderen. Jesu etterfølgere står i en analog posisjon med ham. De er i verden, men ikke av verden. De er sendt ut av Jesus, slik han er sendt ut av Faderen. De er ett med Jesus, slik han er ett med Faderen.

Bruken av $\omega\rho\alpha$ som nå er kommet, åpner for å lese denne teksten som en utdypning av ”timens” innhold. Samtidig ser denne teksten ut til å være løftet ut av tiden. Fraværet av handling gir ordene et tidløst preg. Dette er Jesus og Faderen som på en måte møtes utenfor handlingsforløpet, det vil si utenfor verdens tidsdimensjon. Det gir et tydelig signal til leseren at handlingen har kommet til det punktet som er forventet ut fra de tidligere tekster. Med ”Jesu time” er tidsforløpet i handlingen kommet til en endeholdeplass. Det er dette hele handlingsforløpet har beveget seg mot. På en måte opphører ”timen” ved dette å være styrende for handlingen. Det er heller ikke flere forekomster som spesifikt henviser til ”Jesu time” i fortellingen videre. Likevel ligger det ennå noe uoppfyllt i forløpet. Handlingen har ikke kommet fram til Jesu forventede død på korset.

4.3.4 Oppsummering på grunnlag av gruppe III

4.3.4.1 Analysen av tekstene

Disse tekstene er de som tydeligst viser hva ”Jesu time” er og innebærer. Til forskjell fra andre tekster med $\omega\rho\alpha$, sier disse klart at det nå handler om ”Jesu time”. Innholdet i Jesu time blir tydeliggjort og utdypet i forhold til andre tekster som i større eller mindre grad omtaler ”timen”.

Det er tydelig at ”Jesu time” er innebærer følgende:

Jesus blir herliggjort. Alle tekstene i denne gruppen forbinder ”Jesu time” med at han blir herliggjort. Det er klart at denne herligheten, $\delta\omicron\xi\alpha$, kommer fra Faderen. Dette har blitt fortalt allerede i begynnelsen av fortellingen i kapitel 1, 14. Denne $\delta\omicron\xi\alpha$ tilhører den som kommer fra Faderen, altså Jesus. Tekstene gjør det tydelig at det er i ”hans time” Jesu herlighet blir

¹²⁵ Moloney, F. J. *“Glory, not Dishonor”* s. 102, 110- 111

åpenbart. Dette er blitt forutsagt i tekstene i gruppe II, og blir stadfestet i alle tekstene i gruppe III.

Jesu "time" er en kjærlighetsgjerning ovenfor menneskene. Dette blir spesielt fremhevet fra kapitel 13, v. 1b. I kapitel 17, 23-24 blir også Faderens kjærlighet til Jesus og menneskene tydeliggjort som en del av dette. Jesu kjærlighet er drivkraften for det han gjør for menneskene og den er tilstede helt til slutten av hans liv. Forbindelsen mellom kapitel 13, 1b og 19, 30 blir som en linje av denne kjærligheten. Den kommer spesielt til syne i 19, 26- 27 hvor Jesus ber den disippel han elsket og sin mor om å bli mor og sønn, og *"fra denne stund, tok disippelen henne hjem til seg [και απεικηvs της ωρας ελαβεν ο μαθητες αυτην εις τα ιδια]*". Det er en forbindelse mellom Jesu død på korset, hans kjærlighet til sine egne, -ιδιους, og denne opplysningen i fortellingen. Denne forekomsten av "timen" vil diskuteres under gruppe IV nedenfor.

"Jesu time" innebærer at Jesus skal bli "løftet opp" på korset (12, 32-34). Dette er blitt tydelig gjennom tekstene som leder opp mot og omhandler "Jesu time". På dette punkt forekommer det nå en tvetydighet i forløpet. Til tross for at "Jesu time" er kommet, skjer ikke dette konkret i disse tekstene. Fortsatt forventes det at dette skal skje, forløpet har ikke kommet så langt som til selve korsfestelsen.

Jesus dør og vender tilbake til Faderen. Både Jesus selv og forfatteren sier tydelig at dette er en del av "Jesu time". Men også her befinner handlingen seg i spenningsfeltet mellom det som er oppfylt og det som skal oppfylles.

"Jesu time" innebærer et skille mellom Jesus og verden. Jesus er ikke av verden, men er sendt til verden (for eksempel kap. 17, 14, 16 m.fl.). De som er "hans" er heller ikke av verden, men de skal fremdeles være i verden (kap. 17, 14-16). Dette skillet innebærer også det er et domsmotiv i "Jesu time". I kapittel 12 fører dette til at Jesus oppfordrer menneskene til å tjene og følge ham (v. 26) og til å *"Tro på lyset mens dere ennå har lyset, så dere kan bli lysets barn"* (v. 36). Videre i kapittel 12, 44- 50 utdyper Jesus hva dommen innebærer. De som ikke tror på ham, er dømt, ikke av ham, men av sin egen avvisning av lyset. Denne dommen er på en måte flyttet inn i tiden og historien¹²⁶. Når "hans time" er kommet, kan verdens fyrste kastes ut. Samtidig er det også dette skillet mellom Jesus og verden som muliggjør "hans time". Den økende fiendtligheten fra verden åpner for at Jesus skal bli drept. "Jesu time" er avhengig av at Judas forlater disippelkretsen for å forråde Jesus. I disse tekstene er det Jesus som fremprovoserer sin egen arrestasjon og død. Han taler utfordrene til

¹²⁶ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 26

sine motstandere og ber Judas gå ut å forråde ham. Jesus har fått en slags styring over ”sin time”, ved at Faderen har lagt alt i hans hender. Han skal fullføre Guds gjerninger og vende tilbake til den herlighet han hadde hos Faderen fra begynnelsen.

4.3.4.2 Ωρα som litterært virkemiddel

I disse tekstene finner vi en glidende overgang mellom ωρα som tidsindikator og ωρα som teologisk begrep.

På én side ser det fremdeles ut som forløpet styres mot ett spesielt tidspunkt i handlingen. Dette ene tidspunktet er tilsynelatende forbundet med det ”historiske” tidspunkt der Jesus blir korsfestet og dør. ”Jesu time” blir dermed knyttet opp mot noe som konkret skjer i handlingen på et jordisk og kroppslig plan. Dette skjer i verden og er knyttet til en jordisk ”tidsramme”. Døden er en del av det jordiske livets tidsfølge. Slik blir ”Jesu time” en tidsmarkør som styrer forløpet.

På den annen side er ”Jesu time” allerede kommet og det som nå utfolder seg er ”Jesu time”. Det forløpet gjør på dette punkt i handlingen er å avsløre innholdet i ”Jesu time”. Dette innholdet av ”timen” viser at den er radikalt forskjellig fra denne verdens tid. ”Timen” er det tidløse som kommer inn i verden og avslører forskjellen mellom det som er av verden og det som er fra Gud. Dette skaper et skille i handlingens nåtid¹²⁷, mellom dem som tror og dem som ikke gjør det. I kapittel 3, 18- 19, kalles dette dommen. I kap. 12, 48 sier Jesus ”*Den som avviser meg og ikke tar imot mine ord, har likevel en dommer: Det ord jeg har talt, skal dømme ham på den siste dag*”. Domsmotivet har en plass i ”timens” regi og tydeliggjøres i kontrasten mellom Jesus og hans etterfølgere, og verden. Her det vektlagt at Jesus ikke er av denne verden. Hans herlighet er heller ikke av denne verden, den kommer fra Faderen. Slik er det også med Jesu kjærlighet. Handling og fortelling viser på dette plan ”Jesu time” som noe forbundet med det som ligger utenfor det jordiske livet. I møte med dette innholdet i ”Jesu time” ser vi de tidløse kvaliteter ved han som var fra begynnelsen av, ”ordet” fra prologen, og som har utgått fra Faderen og skal vende tilbake til Ham. Fra dette ståstedet er ωρα et teologisk begrep som er en del av budskapet i handlingsforløpet. Ωρα har ikke lenger en mulig symbolsk betydning i forhold til handlingen, det er et symbol i seg selv

Innføringen av ”Jesu time” som er kommet i forløpet, innebærer en tvetydighet i tidsløpet i fortellingen. Forløpet har hittil rettet seg mot ”Jesu time”. Det ville være rimelig å da anta at tidsforløpet stopper opp og at alt som er forutsagt skjer med én gang. Men samtidig

¹²⁷ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 31- 32

som ”timen” er kommet gir forløpet fremdeles signaler som styrer handlingen videre mot korsfestelsen. På den annen side er fortellingshastigheten nå svært lav i forhold til første del av evangeliet. Gjentakelsen av at ”timen er kommet” tre ganger i løpet av 5 kapitler gir et inntrykk av et retardert og til tider nøytralt tempo i fortellingen. I forhold til tidsfylden i handlingen virker det som det går lang tid mellom annonseringen av at ”timen er kommet”, til korsfestelsen skjer. Gjentakelsene av at ”timen” er kommet bidrar til dette. Leseren kan undre seg over at det som blir annonsert tilsynelatende ikke skjer likevel. Men i forhold til tekstens ytre tid, er tidsperspektivet litt annerledes. Alt som blir sagt og gjort i handlingen skjer i løpet av det siste måltidet. Så i kapittel 18,1, kommer opplysningen ”*Da Jesus hadde sagt alt dette, gikk han ut sammen med sine disipler. De gikk over Kedronbekken og inn i en hage som lå der*”. Den ytre tiden i fortellingen spenner bare over noen timer fra det blir annonsert at ”timen er kommet”, til handlingen som fører frem til at Jesus blir pågrepet, dømt og korsfestet. Mens mengden av tekst i denne delen av evangeliet er stor forhold til tidsløpene tidligere i fortellingen. I lyset av dette, blir tidsperspektivet i ”timens regi” relativt kort. Til tross for dette opprettholdes spenningen mellom ”timen er kommet” og forventningene om ett punkt i fremtiden hvor korsfestelsen skje.

Ωρα som teologisk begrep er gjort rede for i punktet ovenfor. I forhold til hvorledes dette nå fungerer som litterært virkemiddel er det belegg for å hevde at ωρα i disse tekstene fungerer både som et teologisk begrep og et tidsmål. Ωρα blir midlet som bringer Jesu åpenbaring inn i verdens tid. På denne måten er det tidfestelsen av handlingen som gjør ”Jesu time” til en realitet i forhold til menneskelivet.

4.4 Ωρα i gruppe VI, tekstanalyse

Denne gruppen består av tekster hvor vi finner henvisning til en ”time” i ubestemt form. Disse tekstene sier noe om en time som skal komme, og i noen tekster en time som også er nå¹²⁸. ”Timen” er i handlingsforløpet knyttet til Jesus ved at han i samtlige av dem er talesubjektet. Den omtalte ”timen” blir presentert av Jesus inn i handlingen som en avsløring og eller et profeti. I disse tekstene blir ikke ωρα omtalt som ”min time”, ”Jesu time” eller ”hans time”. Det er derfor mulig å stille spørsmål om det her finnes en annen type ”time” enn i de tekstene som er behandlet under gruppe II og gruppe III.

¹²⁸ Joh. 4, 23; 5, 25 og 16, 32

4.4.1 Kapittel 4, 4- 42

Denne teksten er preget av dialogen med den samaritanske kvinnen ved brønnen og gir et klarere bilde av hva den nye fødsel fra det foregående kapittel inneholder¹²⁹. I samtalen med kvinnen avslører Jesus seg som den som kan gi evig liv. Han forteller kvinnen at han vet hvem hun er, og avslører hennes liv. Dette fører til at kvinnen kommer et stykke nærmere en forståelse av hvem det er som snakker til henne om disse tingene. Hun tror nå at han er en ”profet”. Denne betegnelsen ligger imidlertid ikke på et slikt plan at hun forbinder Jesus med Messias. Det er Jesu kunnskap om hennes liv og menn som ligger til grunn for dette, Jesus blir mer som en slags synsk person hun snakker med¹³⁰. Når kvinnen tar opp spørsmålet om det rette stedet å tilbe Herren på, kan dette enten være fordi hun vil distansere seg fra Jesu ubehagelig innsyn i hennes privatliv¹³¹, eller fordi hun vil diskutere dette med en jødisk profet¹³², i begge tilfeller viser spørsmålet at hun ikke vet hvem hun snakker med. Til tross for at spørsmålet handler om fromhet, legger kvinnen opp til en samtale om ”jordiske ting”, mens Jesus svarer med å avsløre ”himmelske sannheter”¹³³. På dette tidspunkt i dialogen, kommer ωρα inn som et brudd i fortellingens indre tid. Vi har befunnet oss i dialogens nøytrale tempo, men når Jesus snakker om den timen som skal komme, blir oppmerksomheten med en gang rettet fremover. I første omgang (v. 21), introduseres en ”time” der menneskenes tilbedelse av Gud vil forandre seg. ”Timen” blir ikke knyttet til Jesus eller hans skjebne, men er brukt generelt eskatologisk¹³⁴. Johannes stopper ikke med det. Han lar Jesus avsløre at denne timen som skal komme allerede er kommet og er knyttet til hans person¹³⁵. I teksten er dette en forandring som skjer fra vers 21 til 23. I handlingen blir avstanden mellom profeti og oppfyllelse med andre ord meget kort. Dialogen beveger seg raskt fra omtalen om noe som ligger i fremtiden til noe som allerede er present.

Med proklamasjonen ”*Ἄλλα ἐρξεται ωρα και νυν εστιν*” (v. 23), blir fortellerhastigheten så hentet inn til et nøytralt tempo. ”Timen” er nå, og da forsvinner det fremadrettete perspektivet. Dette blir igjen bekreftet når kvinnen snakker om den Messias som skal komme og skal ”*si oss alt*” (v. 25) og Jesus svarer med å avsløre ”*εγω ειμι*” (v. 26), han svarer i en presensform. Kvinnen snakker om det som skal skje i fremtiden, Jesus trekker

¹²⁹ Lindars, B: *The gospel of John*, s. 172 - 191

¹³⁰ Lindars, B: *The gospel of John*, s. 187

¹³¹ Kysar, R: *John*, s. 66

¹³² Lindars, B: *The gospel of John*, s. 187- 188

¹³³ Vi kan se dette i sammenheng med slutten av det foregående kapittel, hvor Jesus tydelig sonderer mellom den som er utsendt fra Gud og snakker om himmelske ting, mens den som er fra jorden, snakker om de jordiske (kap. 3, v. 31- 36)

¹³⁴ Kysar, R: *John*, s. 66; Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 188

¹³⁵ Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 189

samtalen tilbake til det som er nå. Dette er den første forekomsten av en rekke slike ”jeg er” utsagn hos Johannes, og den er knyttet til avsløringen av Jesu sanne identitet¹³⁶. Denne forekomsten knytter ikke direkte an mot ”Jesu time” i måten $\omega\rho\alpha$ blir brukt på. Omtalen av ”timen” er uten artikkel og uten grammatisk tilknytning til navnet Jesus. Det kan derfor i utgangspunktet se ut som Johannes bruk av $\omega\rho\alpha$ uten eiendomsform handler om et annet aspekt ved timebetegnelsen. Dette kan likevel ikke sees som helt løsrevet fra ”Jesu time” siden det er Jesus som er talesubjektet i handlingen. Det finnes også likhetstrekk med de tekstene som tydelig omhandler ”Jesu time”. Jesus avslører seg selv i samtalen med kvinnen, en slik begrenset avsløring kjennetegner også tekstene som omhandler ”Jesu time” når den ikke er kommet. Senere i fortellingen innebærer Jesu avsløring et spørsmål om han er Messias (vers 29). Hans avsløring for kvinnen fører også til tro, først kvinnen og så de som kommer til tro gjennom det hun sier (v. 39). Jesu utsagn om at han er kommet for å fullføre verket til ham som har sendt ham (”*και τελειωσω αυτου το εργον*” v. 34), gir assosiasjoner mot hans utsagn på korset ”*det er fullført*”,- *τετελεσται* i 19, 30. En annen forbindelse med korset er via hans ”jeg er”- utsagn. I kapitel 8, 28, sier Jesus ”*Når dere får løftet menneskesønnen opp, da skal dere forstå at `jeg er han` [εγω ειμι]*”.

Forståelsen av $\omega\rho\alpha$ i denne teksten er knyttet til Jesu avsløring av hvem han er og hva han kan tilby menneskene¹³⁷. Denne ”timen” inneholder så mange aspekter som ligner på ”Jesu time”, at det er grunnlag for å se på dem som av samme ”natur”. Når Jesus peker frem mot timen som skal komme og trekker linjene tilbake ved å si at den er nå, formidles det et simultant tidsløp. Dette kan være ”Jesu time” som bryter inn i tiden også forut for ”sin tid”. Eller virkningen av ”Jesu time” som er utenfor en vanlig tidsoppfatning slik Jesus også har en eksistens utenfor denne verdens tid¹³⁸. Jesus presenterer en ”time” som er knyttet til hans person når han opptrer på verdens arena. En ”time” som alltid er present når Jesus åpenbarer hvem han er og som radikalt bryter med et jordisk tidsløp.

4.4.2 Kapittel 5, 16 - 30

Denne perikopen har to forekomster av $\omega\rho\alpha$, i den første (v. 25) taler Jesus om timen som skal komme og er nå, i den andre (v. 28), taler Jesus om timen som skal komme. Konteksten til disse to utsagnene er nærmest en forsvarstale fra Jesu side. Jødene forfølger Jesus (v. 16) og de blir stadig mer oppsatt på å drepe ham (v. 18). Han blir beskyldt for å likestille seg med Gud, og svarer med å fortelle om sitt forhold til Faderen. Dette blir beskrevet som et

¹³⁶ Kysar, R: *John*, s. 67- 68

¹³⁷ Som det levende vannet i vers 14 og oppfyllelsen av de Messianske forventningene, Kysar R: *John*, s. 67- 68

¹³⁸ Se 3.2 s. 13

kjærlighetsforhold (v. 20) og en nærhet som gjør at Sønnen ikke gjør noe av sin egen vilje, men Faderens¹³⁹. Anklagen fra jødene blir tilbakevist, Johannes forklarer at Jesus er Guds representant, ikke Gud selv. Han er ett med Faderen, men ikke identisk med¹⁴⁰. Sønnen har fått autoritet til å gjøre det som er Faderens oppgave, å vekke døde og dømme (v. 21 og 22). Disse ”aktivitetene” var etter jødenes tro noe kun Herren kunne gjøre og noe som skulle skje i fremtiden¹⁴¹. Jesus bringer dette inn i nåtiden. Han er den som gir liv, han er den som dømmer og den som tror på ham blir ikke dømt, men har allerede passert fra døden til livet. Denne realiserte eskatologien er tydelig i vers 24¹⁴². Så gjør Jesus det klart når han sier; ”*αμην αμην λεγω υμιν οτι ερχεται ωρα και νυν εστιν*”. Dette er timen hvor det som er forutsagt faktisk skjer. Fremtiden, timen som skal komme, blir hentet inn og plassert i nåtiden. Dommen blir realisert i nåtiden ved møtet med han som åpenbarer Gud¹⁴³.

Det budskapet Jesus kommer med utfolder seg for øynene på leseren og tempo i fortellingen blir likt den tiden det tar oss å lese Jesu tale. I denne talen presenterer Jesus seg som den som, sammen med Faderen, har liv i seg selv (v. 26). Dette kombinert med at han er den som kan reise opp fra de døde (v. 21) viser at Jesus er av en annen natur enn dem han taler til. Dette forklarer også at han kan vekke opp Lasarus i kapitel 11 og at han selv kan stå opp fra de døde i kapitel 20. I lyset av ”timen som skal komme” og ”timen som er nå”, kan det forstås som oppvekkingen av Lasarus hører til ”timen som er nå”, mens Jesu oppstandelse hører til ”timen som skal komme”. Fordi Jesu natur som livgiver og den som har liv i seg selv, alltid er tilstedeværende i ham, vil hans oppstandelseskraft også være tilstede i ham ”i tiden”.

I vers 28 kommer et nytt brudd i fortellingens indre tid. Jesus taler om en ”time” som skal komme. Leserens blikk blir rettet mot en fremtidig dom med skille mellom de som oppstår til evig liv og de som blir fordømt. Den ”roen” i fortellingen som ble utløst ved at timen var nå, blir brutt ved at leserens oppmerksomhet også blir rettet mot fremtiden. Leseren blir sittende i dobbeltheten mellom den realiserte eskatologi og fremtidens¹⁴⁴. Begge disse ”timene” blir knyttet til Jesus. Dette er konsistent med Johannes presentasjon av Jesus som en som transcenderer tid og rom. Dette er ikke et uvanlig fenomen i JE hvor vi kan se at hendelser som er forventet og forutsagt blir presentert som realisert i Jesu liv og død¹⁴⁵. Ovenfor er det

¹³⁹ Moloney, F. J: *Signs and Shadows*, s. 12- 19

¹⁴⁰ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 19- 24

¹⁴¹ Molony, F. J: *Signs and Shadows*, s. 12- 19

¹⁴² Lindars, B: *The Gospel of John*, s. 224

¹⁴³ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 31

¹⁴⁴ Kysar, R: *John*, s. 84

¹⁴⁵ Pottierie, I. De la: *The Hour of Jesu*, s. 8- 12

påpekt at Jesus gjennom hele evangeliet både har en historisk tid og en ”tidløs tid”¹⁴⁶, og dualiteten mellom en ”time” som både er og kommer, ligger innenfor en slik tankegang. I denne teksten er det ingen eiendomsform som knytter ”timen” til den spesifikke ”Jesu time” i tekstene i gruppe II og III. Men innholdsmessig er det mulig å gjenkjenne aspekter som ligger nær innholdet i ”Jesu time”, slik at det er mulig å peke på samme forbindelse her som i punkt 4.4.1

4.4.3 Kapittel 16, 1- 15

Denne perikopen er en del av fortellingen som kalles Jesu avskjedstale¹⁴⁷ og blir betraktet som en litterær enhet som varer fra kap. 13, 1 til 17, 26¹⁴⁸. Fortellingen opplyser at Jesus vet at ”*timen er kommet*” (kap. 13, 1), noe Jesus selv har annonsert tidligere i handlingen i kap. 12, 23. Handlingsfølgen er nå kommet frem til ”Jesu time”.

Kapitel 15, 18 til 16, 4a omhandler verdens hat. Kapitel 16, 4b til 16, 15 omhandler løftet om ”trøsteren” som skal komme når Jesus har gått bort. I ”overgangen” mellom ”verdens hat” og løftet om trøsteren (16, 2 og 4b) finnes to forekomster av $\omega\rho\alpha$ som, selv om de kan betone litt forskjellige aspekter, ser ut til å tale om den samme ”timen”. Jesus taler til sine etterfølgere og forteller dem om ”timen” som skal komme ”*ερχεται ωρα*”, da de som dreper dem tror de gjør det i Guds navn. Dette forteller han for at de skal huske det han har fortalt når ”denne timen” kommer. I denne perikopen er den omtalte ”timen” knyttet til Jesu død. Det som skal skje, skal skje etter at Jesus har gått bort til Faderen (16, 10). På denne måten knyttes timen med forfølgelsene an til ”Jesu time”. Dette vil ikke si at forfølgernes time er den samme som ”Jesu time”, men den faller sammen med ”Jesu time” som en innholdsmessig kontrast. Slik det er en kontrast mellom Jesu gjerninger og forfølgernes handlinger. Forfølgerne dreper Jesu etterfølgere og tror de gjør en tjeneste for Gud, mens Jesus gir selv sitt liv for sine som Faderen har gitt ham (kap. 15, 13- 14). Det er Jesus som gjør faderens vilje (for eksempel 8, 29), ikke de som forfølger Jesu venner. Denne teksten har den doble effekt at den både viser forskjellen mellom ”Jesu time” og forfølgernes ”time” samtidig som den ved denne kontrasten belyser innholdet i ”Jesu time”.

¹⁴⁶ Se 3.2 s. 13

¹⁴⁷ Moloney, F.J: *Glory, not Dishonor*, s. 1
Kysar, R: *John*, s. 206

¹⁴⁸ Det forekommer en diskusjon om de litterære problemene ved å se på dette som en enhet, men i forhold til denne oppgavens intensjon om å behandle JE som det produktet som foreligger, vil ikke dette bli adressert.

4.4.4 Kapittel 16, 25- 33

I denne perikopen er det to forekomster av $\omega\rho\alpha$, èn i vers 25 og èn i vers 32. Det er indikasjoner på at det ikke er den samme "timen" som omtales her, men enheten i perikopen tilsier at de bør behandles sammen. Konteksten er Jesus som taler til og med sine disipler i sin avskjedstale. Disse forekomstene av $\omega\rho\alpha$ er derfor en del av den samme litterære enheten som forekomstene som er behandlet i avsnittet ovenfor. Jesus omtaler at det kommer en "time" da han skal tale åpent til disiplene sine. Når den "timen" kommer vil de også be til Gud på en annen måte, i Jesu navn. Denne "timen" er forbundet med at han vender tilbake til Faderen. Disiplene svarer med at de nå forstår og tror. Innholdsmessig gir denne perikopen klare indikasjoner på at "timen" som skal komme, er timen for Jesu død (13,1)¹⁴⁹. "Timen" er når han skal vende tilbake til Faderen. Denne "timen" er også forbundet med at Jesus skal "åpent forkynne" (v. 25). Dette kan sees som en kontrast til kapittel 2, 7 og 8, hvor det blir betonet at Jesus gjør ting i det skjulte. I kapittel 7 og 8 viser at det er når Jesus står åpent frem, at jødene forsøker å gripe ham. I disse tilfellene er ikke "timen" kommet, så de klarer det ikke. Som en motsetning til disse tidligere forekomstene blir åpenheten vektlagt i kapittel 16, 25, dette blir satt i forbindelse med at Jesus vender tilbake til Faderen. Kontrasten mellom "det skjulte" og "det åpne" er karakteristisk for om "Jesu time" er kommet eller ikke¹⁵⁰. Åpenbaringen er et trekk ved "Jesu time", det er i den han skal stå åpent frem for verden som den han er. Det er derfor grunnlag for å trekke den konklusjon at "timen" som skal komme i vers 25, er "Jesu time". Dette er ikke uproblematisk hvis man leter etter en streng tidsfølge i handlingen. Som nevnt ovenfor er det allerede annonsert at "Jesu time" er kommet (12, 23 og 13,1). Uten at det her blir sagt med rene ord, er det nok en situasjon hvor timen både skal komme, men også er nå jfr. For eksempel 4, 23 og 5, 25. Bruken av "timen" i handlingen retter blikket fremover mot en tid, samtidig som fortellingen holder fast på at det som skjer nå er i "timens" dimensjon.

Disiplene mener de nå forstår ham. Og at han nå snakker åpent til dem. Kysar hevder at dette er et eksempel på Johannes bruk av ironi¹⁵¹. Moloney fremhever at disiplenes forståelse av det Jesus sier ikke strekker seg til å forstå måten Jesus vender tilbake til Faderen på, og at dette innebærer at han dør¹⁵². Jesu spørsmål i vers 31b, "Tror dere nå?". Kan være et belegg for disse påstandene. Når Jesus svarer med en referanse til den "timen" hvor han blir pågrepet

¹⁴⁹ Barrett, C.K: *The Gospel according to St. John*, s. 414- 415

¹⁵⁰ Som diskutert ovenfor i 4.2.

¹⁵¹ Kysar, R: *John*, s. 253

¹⁵² Moloney, F.J: *Glory not Dishonor*, s. 98

og disiplene spredt så han blir alene igjen, peker han på beviset for at de likevel ikke tror¹⁵³. Denne ”timen” skal både komme og er der. Det er mulig å trekke den slutning at adskillelsen fra Jesus allerede er der siden disiplene ikke forstår helt og fullt, og at det som skal komme er ”timen” der Jesus dør. Denne ”timen” inneholder forfølgelsene av disiplene jfr. 16, 2 og 4a¹⁵⁴. Bruken av ”timen” som noe som ”skal komme” er med på å styre forløpet videre, mens ved å si at den også ”er kommet” blir aktørene i forløpet holdt fast i det som utvikler seg der og da.

4.4.5 Oppsummering på grunnlag av gruppe IV

4.4.5.1 Analysen av tekstene

Innholdsmessig og kontekstuel er disse tekstene varierende, men det er også felles trekk ved måten ”timen” blir presentert i forløpet og indikasjonen av innholdet i den. I disse tekstene refereres det til en ”time” i ubestemt form. I alle forekomstene er Jesus talesubjektet. Når Jesus omtaler ”timen”, er det ingen direkte referanser til at dette er ”hans time”. Han taler om ”timens” natur, hva den innebærer.

Det er en ”time” hvor menneskene vil tilbe Gud på en ny måte. I 4, 23, 24 sier Jesus til den samaritanske kvinnen at når ”timen” kommer vil de sanne tilbederne tilbe Gud i ånd og sannhet. JE deler menneskene i disse to kategorier, de som er av sannheten og de som handler i løgn¹⁵⁵. Å tilbe i ånd og sannhet betyr at mennesket har en åpen gudsrelasjon. Denne relasjonen er hevet over tid og sted. Tilbedelsen er tidløs. Den tilbedelsen som oppstår i møte med ”timen”, kan assosieres med 16, 26, hvor Jesus sier til disiplene at de skal be i hans navn. Ved dette introduserer han en ny måte disiplene skal be på.

”Timen” er også forbundet med Jesu person ved $\epsilon\gamma\omega \epsilon\iota\mu\iota$ utsagnet i 4, 26. Det kommer tydelig frem i 5, 24/ 25 når han sier ”..Den som hører mitt ord og tror på ham som har sendt meg, han har evig liv og kommer ikke for dommen, men er gått over fra døden til livet. Den ”time” kommer, ja, den er nå, da de døde skal høre Guds sønns røst, og de som hører skal leve”. Dette knytter denne ”timen” til menneskenes oppstandelse fra de døde. Samtidig som møtet med Jesus realiserer både det evige livet, dommen og oppstandelsen inn i tiden. Slik ser det ut til at ”timen” er realisert, både nå og i fremtiden, i Jesus for dem som tror på ham. I kapittel 16 blir ”timen” så ytterligere knyttet til Jesus ved at den forbindes med at han skal vende tilbake til Faderen.

Samtidig inneholder noen av disse tekstene en omtale av en ”time” som innebærer forfølgelse av Jesu disipler/ venner. En av disse omtaler også ”forfølgernes time” (16, 4a).

¹⁵³ Kysar, R: *John*, s. 253

¹⁵⁴ Ovenfor 4.4.3

¹⁵⁵ Jervell, J: *Ingen har større kjærlighet*, s. 37

Denne ”timen” er knyttet til tiden da Jesus har gått til Faderen. I disse tekstene befinner forløpet seg i tillegg i en fase hvor det andre steder er blitt annonsert at ”timen er kommet”. Det er grunnlag for å tro at denne felles konteksten gir en forbindelse mellom de forskjellige ”time”- tekstene.

Innenfor denne gruppen er det henvisninger til en time som både skal komme, men som også er kommet. I disse tekstene er det Jesu tilstedeværelse i handlingen som bærer med seg noe av timens innhold. Dette kan knyttes til $\epsilon\gamma\omega\ \epsilon\iota\mu\iota$ - utsagnene. Jesus er den som er utsendt fra Faderen og hans representant. Han er den som har liv i seg selv. Et møte med ham blir for den som tror et møte med det han skal gi i fremtiden også.

Brown hevder at denne ”timen” referer til perioden etter Jesu oppstandelse¹⁵⁶. Spesielt fordi denne ”timen” inneholder forfølgelsen av de kristne og at det blir lagt vekt på de dødes oppstandelse. Brown sier videre at forbindelsen med ”Jesu time” er at den ubestemte ”timen” er en tidsperiode som utvikler seg som et resultat av ”Jesu time”¹⁵⁷.

Hvordan dette forstås, er avhengig av hvilket nivå JE leses på. Hvem er å betrakte som mottagerne av Jesu ord i JE? En gruppe mottagere er de som er omtalt i fortellingen. I forhold til disse er det klart at når Jesus sier at ”timen” er nå, kan ikke tiden i forløpet være tiden etter oppstandelsen. Den har ikke skjedd i forløpets ”nå”. Mer sannsynlig er det at den samme egenskapen ved Jesus som muliggjør oppstandelsen, virker i møtet med ham også før han har oppstått. Et møte med Jesus vil til enhver tid være fylt med hans oppstandelse. I forhold til Jesu sanne natur er jordiske tidsløp ikke vesentlige fordi han ikke er bundet av verdens tid. På denne bakgrunn er det mulig å forholde seg til en annen tidsdimensjon i JE.

I forhold til Browns påstand, blir denne troverdig utenfor handlingens tid. Mottagerne av JE er de som leser hans fortelling etter Jesu oppstandelse. Dette betyr at møtet med den oppstandene Kristus også er mulig i møte med fortellingen om ham. Dette er helt på linje med Johannes presentasjon av Jesus som en som kommer fra Faderen, - det tidløse, og vender tilbake til ham igjen. Når Jesus er evig væren, vil hans ”time” også kunne møte dem som kommer etter hans tid på jorden.

4.4.5.2 Ωρα som litterært virkemiddel

I disse tekstene bygges det opp en spenning i selve handlingsforløpet. Bruken av ”timen” blir både ”clutch, brems, revers og gass” i handlingen. Fortellingen er har ikke et forløp som går fra a til å. På ett plan bygges det opp mot et klimaks som består en ”time” som skal

¹⁵⁶ Brown, R.E: *The Gospel according to John I-XII*, s. 518

¹⁵⁷ Brown, R.E: *The Gospel according to John I-XII*, s. 518

komme, samtidig forteller en av aktørene i handlingen at det har den allerede gjort. Fra kapitel 12, 23 har Jesus til og med annonsert at ”timen” har kommet, mens det som er forventet å skje i denne timen, tilsynelatende ikke skjer. På den annen side gir tekstene indikasjoner på noe som kontinuerlig skjer i møtet med Jesus. Det mest konkrete eksempel på dette er at ”timen” som er kommet har utløst tro, som, i følge Jesus innebærer evig liv.

Henvisningen til ”timen” som skal komme er med på å gi en forventning om at noe vil utvikle seg videre i handlingen. Når Jesus samtidig sier er ”timen er nå” gir det en type pause i handlingsforløpet. Det kan til og med gi en følelse av tidløshet i tidsfølgen. Dette er knyttet til Jesus som aktør i handlingen. Han er den tidløse. Menneskenes tid, som fortellingens, går fremover i en slags planmessighet mot den forventede ”Jesu time”, der han skal bli løftet opp og vende tilbake til Faderen. Det er når Jesus selv sier at timen som skal komme er nå, at det blir et brudd i denne orden. Slik sett er det Jesu utsagn om ”timen” som styrer tidsfylden i handlingen. ”Timen” blir en referanseramme som knytter det som er hevet over ”tiden” til menneskenes tidsløp.

I forhold til Jesus som tidløs, er det også mulig å skille mellom forløpstiden i handlingen og tiden når fortellingen blir lest/ fortalt. Dette vil si at en tidsdimensjon av ”timen” er den som foregår i den handlingen leseren forholder seg til. Det som hender i den handlingen, skjer med dem som er aktører i forløpet. Samtidig kan ”timen” med sitt innhold bryte inn i den tiden som er present når fortellingen leses. Dette betyr at ”Jesu time” er nærværende hver gang et menneske leser om hans gjerninger og tar dem imot i tro.

5 Hovedkonklusjoner

Etter en analyse av samtlige tekster som inneholder $\omega\rho\alpha$ i varierende former, er det mulig å finne noen hovedlinjer knyttet til Johannes bruk av dette ordet. Nedenfor vil jeg kort diskutere inndelingen i grupper. Deretter vil konklusjonene hovedsakelig bli basert på funnene i gruppe II til og med IV.

5.1 Inndelingen i grupper

Gjennomgangen av forekomstene av $\omega\rho\alpha$ i JE viser et ord med varierende funksjon i forhold til den kontekst der de forekommer. Analysen av tekstene begynte med en inndeling av disse i fire hovedgrupper. Til tross for noen vurderinger underveis, finner jeg grunnlag til å forsvare denne oppdelingen.

Gruppe I er gruppen med både den enkleste betydningen og de mest kompliserte tolkningsmulighetene. Det er en gruppe hvor bruken av $\omega\rho\alpha$ enkelt kan forstås ut fra

dagligtalen. Dette kan gi en ukomplisert lesing av de aktuelle tekstene. Samtidig er det både fristende og enkelt å tolke disse tekstene symbolsk. Noe som gjør det mer komplisert å forholde seg til teksten fordi mulighetene for en symbolsk forståelse av dem ligger veldig nær. Denne gruppen skiller seg ut fra de øvrige ved at betydningen av $\omega\alpha$ synes å ha liten forbindelse med det "timebegrepet" som vokser frem i arbeidet med de øvrige tekstene.

Under arbeidet med tekstene utviklet det seg en forståelse for at det er et uklart skille mellom gruppe II og IV. Det er også en glidende overgang i forståelsen av $\omega\alpha$ i kapitel 16, som er plassert under gruppe IV, og forekomstene i gruppe III. Når jeg likevel holder fast på denne inndelingen er det med utgangspunkt i hvordan "timen" presenteres inn i teksten. Det største skille synes å være mellom de steder det er uttalt at det dreier seg om "Jesu time" (gruppe II og III) som er markert ved hjelp av eiendomspronomen eller personlig pronomen, og de forekomstene som taler om en mer ubestemt "time" (gruppe IV) presentert som "en time som skal komme", og som i noen tilfeller også er nå. I forløpet har timen som "skal komme" og som "allerede har kommet" alltid Jesus som talesubjekt. Dette knytter denne "timen" til Jesus på en annen måte enn der forholdet til "timen" er markert ved et eiendomspronomen, eller på annen måte knyttet til Jesus som "eier" av "timen". Dette er hovedårsaken til at disse forekomsten blir stående som gruppe IV.

Til tross for inndelingen i grupper, synes det å være et klart slektskap mellom forekomstene av $\omega\alpha$ i gruppe II- IV. I disse tekstene kan $\omega\alpha$ leses som et teologisk begrep ved siden av eller istedenfor som tidsbetegnelse.

5.2 Fra "èn time" til "Jesu time", $\omega\alpha$ som litterært virkemiddel og teologisk budskap

Ved lesing av Johannesevangeliet blir man presentert for en variasjon av tidsbetegnelser som i større eller mindre grad styrer handlingsforløpet. Det er variasjoner i tidsløpene, og noen ganger går de om hverandre eller parallelt med hverandre. Noen av disse tidsløpene blir formidlet ved bruken av $\omega\alpha$ som et signal på en "tid" som presenteres i forløpet. I noen tilfeller vil denne "tiden" bli oppfattet som et tidspunkt, i andre tilfeller er det en tidløs kvalitet ved det som blir presentert. Det er en forskjell på tidsfyllden i de forskjellige forekomstene av $\omega\alpha$. Det er også en dobbelt tidsfølelse i en del av forekomstene når det som presenteres både er og skal komme.

Det er sjelden $\omega\alpha$ blir brukt bare som et tidsmål i teksten. Ordets enkleste leksikale betydning er "time", men det har i så godt som alle forekomster minst èn symbolsk og/ eller

teologisk verdi. I majoriteten av tekstene er den teologiske betydningen overordnet bruken av $\omega\rho\alpha$ som et tidsmål i forhold til handlingsforløpet¹⁵⁸. Når $\omega\rho\alpha$ blir innført i teksten som litterært virkemiddel, setter det Jesu ”verdslige” livsløp inn i en teologisk sammenheng.

5.2.1 $\Omega\rho\alpha$ som ”tid”

I forløpet og fortellingen blir det formidlet at det finnes en tid som er kalendarisk og målrettet mot ”Jesu time”, denne er betegnet ved bruken av $\omega\rho\alpha$ knyttet til Jesus med eiendomsform. Denne ”hans time” blir knyttet til hans død på korset. Når Jesus på ett tidspunkt i forløpet sier at ”hans time” ennå ikke er kommet i kapitel 7, 6 og 9, eller dette blir stadfestet i forløpet i kap. 7, 30; 8, 20, er det tydelig ut fra konteksten en henvisning til at han ikke ennå kan pågripes og bli drept. I kapitel 2, 4, kommer dette ikke klart frem. Her forbindes ”min time” med åpenbaringen av hans $\delta\omicron\xi\alpha$. Det kan likevel sies å være en forbindelse med de senere forekomstene fordi fortellingen stadfester at dette er et tegn. Ikke lenge etter, i 2, 18-19, spør jødene Jesus om han har ett tegn som gir han rett til å renske templet, han svarer ”*Riv ned dette templet og jeg skal reise det opp på tre dager.*” (v. 19). Fortellingen forklarer at dette var en referanse til at han skulle stå opp fra de døde tredje dag. Det er da en begynnende forbindelse mellom herlighet, tegn og Jesu død og oppstandelse¹⁵⁹. Ved videre lesing av evangeliet kommer det klarere frem at dette er en del av ”hans time”, slik at linjen fra åpenbaringen av hans herlighet frem til korsdøden blir tydelig, se for eksempel kapitel 12,23. Når Jesus i forløpet annonserer at ”min time” er kommet, blir denne ”timen” fremdeles forbundet med hans død på korset.

Korsfestelsen er en del av denne verdens kalender. Den skjer i verdens historie. Resultatet av korsdøden er at Jesus vender tilbake til Faderen som har sendt ham. Så langt er det ikke tvil om at tekstene som omtaler ”Jesu time”, også omtaler et tidspunkt i historien. $\Omega\rho\alpha$ har i disse tilfeller en funksjon som tidfester en begivenhet i fortellingen. ”Timen” som tidspunktet for Jesu død tilhører jordisk tid og er knyttet til ett bestemt sted i handlingen. Dette gjelder forekomstene av $\omega\rho\alpha$ i gruppe II og III som handler om ”Jesu time” i eiendomsform.

Hos Johannes brukes ”tid” bevisst i forløp og fortelling. $\Omega\rho\alpha$ er derfor viktig i sin egenskap som tidsbetegnelse. Det har en verdi fordi dokumentere tider for hendelser i forløpet, og er en forutsetning for at den som er utenfor tid og rom kan åpenbare seg i

¹⁵⁸ Kieffer, R: ”*Rum och tid i Johannesevangeliets teologiska struktur*”, s.122- 123

¹⁵⁹ Forestell, J.T: *The Word of the Cross* , s.71

verden¹⁶⁰. Muligheten for Jesu konkrete inntreden i denne verdens "tid" er forutsetningen for inkarnasjonen.

5.2.2 Ωρα som teologisk begrep

Samtidig som ωρα i en rekke tekster fungerer som tidbetegnelse, har ordet i de fleste tekstene enten en betydning utover eller parallelt med dette. Denne betydningen blir utdypet gjennom presentasjonen av "Jesu time" i gruppe II og III og "timen" i gruppe IV.

Åpenbaringen av δοξα

En viktig tekst for å forstå "Jesu time" er kapittel 2, 2- 11. Vinunderet er første gang "Jesu time" blir omtalt og konstituerer Jesu første tegn. I kapittel 4.2.1 ovenfor har jeg påpekt at dette tegnet er et tegn på "Jesu time". Dette tegnet inneholder Jesu åpenbaring av sin herlighet og fører til disiplenes tro på ham. Tegnet må også sees i lyset av kapittel 1, 14. *"Og Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss, og vi så hans herlighet, den herlighet som den enbårne sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet"*. Da Jesus kom inn i verden brakte han med seg sin herlighet fra Gud slik at menneskene kunne se den. Åpenbaringen av hans herlighet blir på denne måten muliggjort gjennom inkarnasjonen. Dette skaper en forbindelse mellom det himmelske og det jordiske. Jesu inntreden i denne verdens tid som menneske gjør det mulig for menneskene å se hans herlighet. Både i 1, 14 og 2,11 bruker fortellingen aoristformer av verbene noe som ytterligere stadfester forbindelsen mellom det den jordiske tiden og åpenbaringen. I JE blir så åpenbaringen av Jesu herlighet knyttet til en tidsbetegnelse,- "Jesu time". Dette skjer både gjennom dette tegnet, og ved at synliggjøringen av hans herlighet blir stadfestet i flere av tekstene som sier at "timen er kommet" (F.eks, 12, 23). I kapittel 17, 5 ber Jesus om å bli herliggjort med den herlighet han hadde før verden ble skapt. Dette viser at hans herlighet var en del av hans natur før han kom til jorden, den blir åpenbart på jorden, og siden vil den bli gitt til hans disipler som belønning (kap. 17, 24). I JE knyttes denne åpenbaringen sammen med Jesu tegn. Disse tegnenes verdi ligger i deres åpenbaring av Jesu herlighet. De viser hans sanne natur og åpenbarer Guds nærvær i ham. Denne åpenbaringen er avhengig av at den som ser tegnet, tror¹⁶¹.

Korset er det stedet hvor denne åpenbaringen av herligheten blir synlig for verden. Her fullfører Jesus den gjerningen som er gitt av han som har sendt ham (kap. 4, 34). Jesus sier på korset at det er fullført (kap. 19, 30). "Jesu time" blir ikke realisert uten korset. Men selv om korset stedet for den fullstendige åpenbaringen av Jesu herlighet, handler det om

¹⁶⁰ Kieffer, "Rum och tid i Johannesevangliets teologiska struktur", s. 123

¹⁶¹ Forestell, J.T: *The Word of the Cross*, s. 68- 69

synliggjøringen av noe som allerede er present i Jesu natur. Han har hatt denne herligheten fra begynnelsen av (kap. 1, 14). Jesu natur er konstant gjennom evangeliet. Det som forandrer seg er hvordan den blir synlig i verdens historie. I møtet med Jesus i tiden kan menneskene oppleve at hans natur avsløres. Dette møtepunktet er "Jesu time". "Jesu time" er midlet Gud bruker for å vise menneskene Jesu herlighet. Denne "timen" oppstår når Jesus avslører sin sanne natur og menneskene tror. "Timen" er avhengig av et møte i tiden mellom den tidløse og mennesket. Dette kontinuerlige møtet mellom Gud og mennesker er avhengig av korsets "time". Jesu herliggjørelse og død på korset er paradigmat for "Jesu time" i menneskenes liv. Muligheten for "Jesu time" er derfor latent i hele historien og oppstår det mennesket tror. Den er derfor uavhengig av forløpet i JE. Både menneskene i handlingen i JE og menneskene som til enhver tid møter fortellingen, kan oppleve "Jesu time" så lenge de tar imot Jesu ord og tror på det. Den "timen" som kommer og som er nå, formidler Jesu evige "nå", han som alltid kan si "jeg er [*εγω ειμι*]"¹⁶². "Jesu time" er ikke betegnelsen på ett spesielt tidspunkt, men er tidspunktet der "den som er ovenfra" møter "de som er nedenfra" med sin herlighet. Ωρα i JE er broen mellom denne "timen" og evigheten.

Bruken av Ωρα som litterært virkemiddel kan ikke skilles fra forfatterens teologiske budskap. Det er den teologiske betydningen av "timen" som muliggjør dens litterære funksjon.

¹⁶² Se kap. 3.2, s. 12- 13

Bibliografi

- Ashton, J: *Understanding th Fourth Gospel*, Claredon Press, Oxford, 1991
- Barett, C.K: *The Gospel according to St. John*, 2nd. Ed. Westminster Press, Philadelphia 1978
- Barrett, C.K “History”, fra: *Essays on John*, SPC, London 1982
- Brown, R.E: *The Gospel According to John*, 29 og 29A., first edition, Doubleday & Company Inc., New York 1966-70
- Burns, J.E: *The Use of Time in the Fourth Gospl*, New Testament Studies 13, 1966-67
- Culpepper, R.A: *The Anatomy of the Fourth Gospel, a study in literary design*, Fortress Press, Philadelphia 1983
- Dokka, T.S: *Å gjenkjenne den ukjente. Om menneskenes mulighet for å kjenne Gud – en studie basert på Johannes-evangeliets tegnstoff*, Universitetet i Oslo 1989
- Forestell, J.T: *The word of the cross. Salvation as revelation in the Fourth Gospel*, Rome Biblical Institute Press 1974
- Hauken, Aa: *Myten om Jesus, eller teologene som skapte det nye testamentet*, Gyldendal 1983
- Johannes Paul II: “*Jesus `Hour`Is Time of Human Salvation*” Vatican January 21-1998
- Kieffer, R: “*Rum ock tid i Johannesevangeliets teologiska struktur*” Svensk Eksegetisk årbok, vol. 49
- Kjær, N.H: *Sproglige kommentarer til JE*, Ronde 1986
- Koester, C.R: *Symbolism in the Fourth Gospel, Meaning, Mysteri and Community*, Fortress Press 1995
- Kysar, R: *John*, Augsburg Commentary on the New Testament, Augsburg Publishing House 1986
- Leivestad, R: *Nytestamentlig Gresk Grammatikk*, 2. utgave, Universitetsforlaget 1975
- Lindars, B: *John*, The New Century Bible Commentary, WM.B. Eerdmans Pub. Co., Grand Rapids 1982
- Miranda, J.P: *Being and the Messiah*, Orbis Books, New York 1977
- Moloney, F.J: *Belief in the Word. Reading John 1- 4*, Fortress Press Minneapolis, 1993
- Moloney, F.J: *Signs and Shadows, Reading John 5-12*, Fortress Press, Minneapolis 1996
- Moloney, F.J: *Glory not Dishonor, Reading John 13-21*, Fortress Press, Minneapolis 1998
- Nøyggaard, M “*Litteraturens univers. Innføring i tekstanalyse*” Odense universitetsforlag 1979

Pottierie, Ignace de La: *The Hour of Jesus,- The passion and the resurrection of Jesus according to John*, Alba House, New York 1989

Rienecker, F/ Rogers, C: *Linguistic Key to the Greek New Testament*, 2nd ed. Zondervan Corporation, Grand Rapids Michigan 1980

Tekstutgaver

Bibelen, Det Norske Bibelselskap 1978

Holy Bible, revised Standard Version, Thomas Nelsom & Sons, New York 1953

Greek-English New Testament, in the tradition of Eberhardt Nestle. Aland, K og B;

Karavidopoulos, J; Martini, C.M; Metzger, B.M, eds. English text 2nd ed. Eight rev. ed., 2nd printing 1998, Deutsche Bibelgesellschaft